

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Elofizetési ár:
 Egész évre 6ft.
 Fél " 3 "
 Negyed " 1.50k.
 Egyes szám ára 12kr.

Laptulajdonos és szerkesztő:
KORBULY JÓZSEF
 Főmunkatárs:
HEGEDÜS ISTVÁN.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó-hivatal:*
 Kolozsvártt. Bel. Monostor
 utca 20sz.

Ny. Stein J. Kolozsv.

Metsz. Fiedler K.

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Nem szükség fejtegetnünk, mily jelentékeny hatással lehetnek vidéki központjaink a közszellem emelésére. A főváros emelkedjék bár mindnyájunk öröme és büszkeségére minden igaz magyar metropolisává: veszi erejét, befolyását, ha a vidék közszelleme ernyed, önérzetlen. Erdélyrészi kisebb hazánkban a politikai sajtó az utóbbi időkben oly lendületet vett, mely jogos reményt nyújt az iránt, hogy oszlani kezd a közöny, mely ólomsúlylyal nehezedett bérczes hazánk közéletére. De elegendő-e az élet egyoldalú nyilvánulása elé tartani tükröt? Elég-e a központban kiadott politikai jelszavakat, mint hű viszhangoknak keblünk nemes hevületével vizsonozni? Egy ága van-e az irodalom életének vagy az életet tükröző irodalomnak?

Lehet-e tompa megnyugvással megadnunk magunkat egy pár kevéssé szerencsés kísérlet után, melyeket részint itt Kolozsvárt, részint Maros-Vásárhelyt igaz buzgalommal tettek szépirodalmunk és társadalmi életünk önállóbb fejlesztése iránt? Nem kötelességünk-e a kísérletet mindannyiszor újból kezdeményezni, valahányszor a sikerre csak némi kilátás is mutatkozik?

Politikai életünk tolmácsai: a politikai közlönyök is többször hangoztatták annak szükségét, hogy a vidék több önérzettel, több önállással, több áldozatos buzgalommal léphetne föl. Az izlés nemesbitésére, a szépérzés öntudatosabbá tételére, az irodalom marandó alkotásai iránt a figyelem ébresztésére, a nemzeti műveltség őszhangzatos többoldalú fejlesztésére, a nemzeti öntudatnak az élet minden nyilvánulatában egyformán ébrentartására bir-e a főváros elég erővel? Aligha! Mindegyre hangzik a panasz, hogy a politika absorbeal mindent. Csak közelebről nyilatkozott úgy egyik genialis szépirodónk, hogy ólomszülő szedése az ő munkássága. De szóljon bár a központ még szebben. Működnek bár még önzetlenebb lelkesedéssel: ha viszhangot nem ébreszt... nem vész-e el fáradságának java-része?

E hiányon kíván csekély hatásköréhez képest segíteni az „Élet és Irodalom“, e szépirodalmi és társadalmi heti lap, mely

mély jelentőségű czimének súlyához képest, törekedni fog komoly irányban hű tükre lenni a társadalom életének — a napi politikának teljes kizárásával, — igaz terjesztője lenni az irodalmi izlésnek, ébresztője ama termékek iránti érdeklődésnek, melyek ez érdeklődést valóban megérdemlik. Igaz, őszinte hangon kíván e lap hozzászólni a nevezetesebb társadalmi kérdésekhez, bevinni az ítézet magasabb nézőpontjait az irodalmi kérdések megvitatásába és egy szegény, elhagyatott mezőt, saját kis hazánk irodalmi múltját is művelés alá fogni. Vajha minél több oldalról sietnének e nemes czélunk felé vezető utak egyengetéséhez!

Rovataink berendezésénél, egy kissé eltérve a chablonszerüségtől, csak a vers, az elbeszélések rovatát tartjuk meg állandóan, egyebekben szabadabb mozgást engedünk meg magunknak. Természetesen igyekezni fog lapunk az irodalom és művészet köréből minden fontosabb mozzanatot lehetőleg elfogulatlan tárgyiasággal feldolgozni.

Lapunk minden vasárnap fog egy, és a szükséghez képest másfél nagy íven színes borítékban megjelenni.

A lap előfizetési ára:

Egész évre . 6 frt. ; Félévre . 3 frt.
Negyedévre 1 frt 50 kr.

T. cz. gyűjtőinknek öt egyszerre beküldött előfizető után kívánatra tiszteletpéldánygal szolgálunk.

Úgy az előfizetési pénzek, valamint a lapszemleli részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendőek (Kolozsvárt, Belmonostorutca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad STEIN J. könyvkereskedése

HEGEDÜS ISTVÁN,
főmunkatárs.

KORBULY JÓZSEF,
laptulajdonos és szerkesztő.

HIRDETÉSEK.

TAVASZI IDÉNYRE

dús választékban megérkeztek,

LEGOLCSÓBB ÁRBAN KAPHATÓK

BETEGH PÉTER

NŐI PIPERE ÜZLETÉBEN KOLOZSVÁRT, FŐTÉR

a legdivatosabb díszített és díszítetlen kalapok, kalap formák és hozzá tartozó díszítő kelmék, kalap-fátylak, legyezők, kesztyűk és számtalan legutolsó divatu pipere tárgyak.

NAGY RAKTÁR

menyasszonyi koszorúk és fátlyakból, Batist- és len-hímzésekéből, a legjobb fajta és állású miederekből.

GYÁRI RAKTÁR

por-köpeny, Jaquet és mantillokból, napernyők- és díszítetlen kalapokból.

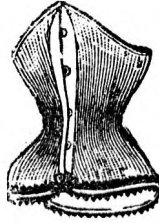
Egy kitűnően képzett varrónővel (MARCHANDE DE MODES) rendelkezvén, ki csupán csak üzletem részére van elfoglalva, lehetőségessé teszi a szakmához tartozó divatezikknek tisztítási és alakítási díszítéseknek stb. hibetelen gyorsaság- és pontossággal eleget tennem.

Női ruháknak a legizletesebb elkészítését a legutolsó divat szerint egy ruha-derék és az elő-hossza beküldése után, felelősség mellett elkészíttetem.

Teljes tisztelettel

BETEGHPÉTER.

(20)

EREDETI

FRISTER és ROSSMANN VARRÓGÉPEK.

Amsterdamban az 1883-diki kiállításon

„ARANY ÉREMMEL“

kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített

SINGER

varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja

Neeser János és társa

Kolozsvárt, tordautca 1. sz.

(7)

(9-52)

**Az e rovat alatt közölt ÚJ KÖNYVEK és ZENEMŰVEK.
Kolozsvárt Stein Jánosnál**

kaphatók, a hol vidéki szives megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN **JÁNOS**
erdélyi muzeum-egyleti könyv-, mű- és zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- Legujabb politikai divat.** Irta Timoleon. 80 kr.
Legujabb politikai botrány. Irta Anti-Timoleon. Válasz az előbbire. 80 kr.
Kéraban, a vasfejtő. Regény. Irta Verne Gyula. Francziából fordították György Aladár és Illésy Piroska. 47 képpel. 2 frt.
Jolán. Angol regény. Irta Black William. Fordította Szász Károly. 23 képpel. 1 frt 50 kr.
Csengery Antal összegyűjtött munkái. 5 kötet. 10 frt.
A vármegye szava. Regény. Irta Kvassay Ede. 1 frt 80 kr.
„Nő!” Dráma négy felvonásban. 1 frt 80 kr.
A gordiusi oszomó. Regény. Irta Jósika Miklós. 1 frt 50 kr.
Életem és korom. Irta Pulszky Ferencz. Két kötet. 5 frt.
Magyarország függetlenségi harca. 1848—49-ben. Irta Gelich Rikhard. I. kötet. 3 frt 60 kr.
Halászatunk, tekintettel a mesterséges haltenyésztésre a külföldi halászati eredmények és törvényhozásra. Irta egy képviselő. 80 kr.
Hazánk. Történelmi Közlöny. Szerkesztik: Abafi Lajos és Szokoly Viktor. I. kötet. 1. 2. füzet. à 60 kr.
Zsadányi István viszontagságos élete. Regény. Irta Nagy László. Négy kötet. 4 frt.
Molière vigjátékai. Tizenkét kötet 5 kötetbe, vászonba kötve. 10 frt.
Latin nyelvtan. Gymnasiumok számára. Irta Szamosi János. I. rész. Alaktan. 1 frt.
Görög nyelvtan. Irta dr. Hintner B. 1 frt 60 kr.
Jó könyvek. II. kötet 11—20 szám. 1 frt.
Földadó, házaadó, tőkekamat- és járulékadó, valamint az általános jövedelmi pítadó iránti törvények módosításáról. 20 kr.
Paedagogiai encyclopaedia. Segédkönyv tanítók nevelők stb. számára. 3-ik füzet. 30 kr.
Döntvénytár. A m. kir. Curia elvi jelentőségű határozatai. Új folyam. VI. kötet. 2 frt.
Neuer Hof- und Staats-Almanach für 1884. 1 frt 50 kr.
Der Römerbrief und seine geschichtlichen Voraussetzungen. Neu untersucht von D. Wilhelm Mangold. 4 frt 32 kr.
Das Elektrische Potential, oder Grundzüge der Elektrostatik. Die neuere Theorie der elektrischen Erscheinungen in elementarer Darstellung. Von A. Serpieri. Mit 44 Abbildungen. 1 frt 65 kr.
Die Atmosphärische Elektrizität. Von Luigi Palmieri. 50 kr.
Das Wesen und die Aufgaben der Nationalökonomie. Ein Beitrag zu den Grundproblemen dieser Wissenschaft. Von dr. Emil Sax. 1 frt 50 kr.
Die Riviera. Von Prof. W. Kaden und Maler H. Nestel. 1 füzet. Gazdagon illusztrálva. Minden füzet 1 frt 20 kr.
Une Course à Constantinople. Par M. de Blowitz. 2 frt 10 kr.
La Veuve, Le Voyageur. Par Octave Feuillet. 2 frt 10 kr.
Spamer's illustr. Konversations-Lexikon für das Volk. Zugleich ein Orbis Pictus f. d. studierende Jugend. 1 füzet. Megjelenik 200 füzetben. Minden füzet 30 kr.
Persisch-Rhodische Fayence-Teller. 15 Tafeln in Farbendruck. 3 frt 60 kr.
Mes Souvenirs. Les boulevards de 1840—1871. Par G. Claudin. 2 frt 10 kr.
La Save, le Danube et le Balkan. Voyage chez les slovènes, les croates, les serbes et les bulgares. Par M. L. Leger. 1 frt 80 kr.
Aus dem westlichen Himalaja. Erlebnisse und Forschungen von K. E. von Ujfalvy. 10 frt 80 kr.
Ce qui ne meurt pas. Par D'Aurevilly. 2 frt 10 kr.

- L'Allemagne amoureuse.** Par Vict. Tissot. 2 frt 10 kr.
Gressent's einträgliches Obstbau. Kötve 4 frt 80 kr.
Gressent's einträgliches Gemüsebau. Kötve 4 frt 20 kr.
Miket ne olvassunk? Irta Székely János. 30 kr.
A vereshaju. Eredeti népszínmű dalokkal, 3 felvonásban. Irta Lukácsy Sándor. 50 kr.
A kokó. Énekes bohózat 5 felvonásban. Irták Clairville, Grange és Delacour. Fordította Rákosi Jenő. 50 kr.
Ágnes asszony. Eredeti népszínmű. 3 felvonásban. Irta Lukácsy S. 50 kr.
Kósza Jutka. Eredeti népszínmű dalokkal. 3 felvonásban. Irta Lukácsy Sándor. 50 kr.
Sárga csikó. Eredeti népszínmű dalokkal. 3 felvonásban. Irta Csepreghy Ferencz. 50 kr.
Piros bugyelláris. Eredeti népszínmű dalokkal. 3 felvonásban. Irta Csepreghy F. 50 kr.
Nótás Kata. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irta Győry Vilmos. 50 kr.
Vörös sapka. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irta Vidor Pál. 50 kr.
Tót leány. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irta Almásy Tihamér. 70 kr.
Milimári. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irta Almásy Tihamér. 75 kr.
Államháztartás és adózás Angliában. Irta Lukácsy Béla. 2 frt.
Államháztartás és adózás Franciaországban. Irta Lukácsy Béla. 3 frt.
Az aesthetikai testtartás és mozgástan kézikönyve. Függelékül Illemtan. Összeállította dr. Váradi Antal. 1 frt 20 kr.
Mezőgazdasági szemle. Havi folyóirat. Szerkesztik és kiadják Cserháti Sándor és dr. Kosutány Tamás. II. évfolyam I. füzet (jan.) 50 kr.
Az apasági kereset. Levél Rivet képviselő urhoz. Irta Dumas Sándor. Fordította Szokolay Kornél. 50 kr.
Egy krajezar emlékiratai. Irta Gabányi Árpád. 1 frt.
Az erki pap. Egy magyar „Ábrahám a sancta clara“ élete. Okos emberek számára írta Arnothi. 50 kr.
Szerencsétlen furulyások. Elbeszélések. Irta Porzsolt K. 1 frt 40 kr.
A teremtés nagysága. Secchi Angelo által a római tiberini akadémiában tartott két felolvasás. Fordította és előszóval ellátta Szmida Viktor. 60 kr.
Báró Etvös József összes munkái. Gondolatok. Harmadik kiadás, első füzet. 50 kr.
Vad-virág és kerti-virág. Nehány elszortlevél. Francziából Sphinx. 40 kr.
Filozofemita füzetek. Havi folyóirat. Többek közreműködésével szerkeszti dr. Báttaszéki Lajos. I. füzet. 1884. január hó. 40 kr.
A házassági javaslat a törvényhozás előtt. Irta Kovács Gy. 50 kr.
Magy. tud. akad. Almanach. Csillagászati és közönséges naptárral 1884-re. 1 frt.
Q. Horatius Flaccus satiráinak két könyve. Fordította s az eredeti szöveg kíséretében jegyzetekkel felvilágosította dr. Barna Ignác. 1 frt 20 kr.
Budapesti Szemle. A m. tud. akad. megbízásából szerkeszti Gyulai Pál. 1884. Február. 1 frt.
Orpheus. Dalmű 3 felvonásban. Irta Moliné. Fordította Ábrányi Emil. Zenéjét írta Gluck. 40 kr.
Erdő-őr, vagy az erdőszet alapvonalai kérdésekben és feleletekben. Az erdőszeti műszaki segédszemélyzet, erdőbirtokosok, községi előljárók és néptanítók számára írta Bedő Albert. 94 fametszettel. Harmadik kiadás. 3 frt 50 kr.
Dal és Beszély. Újabb lyrai költemények. Ábel és Aranka, Jankó János rajzaival. Irta Vajda János. 1 frt 40 kr.
A honfoglalás éve. Irta Salamon Ferencz. 50 kr.
A munkás osztály sorsának javítása. Irta Brüll Lipót. 60 kr.
A nürnbergi baba. Vig opera 1 felvonásban. Szövegét írta Leuven és Beauplan. Fordította Havi Mihály. Zenéjét szerző Ádám Adolf 40 kr.
Kis pajtások könyvesháza. Szerkeszti Bolygó bácsi. (Erdélyi Gyula.) 30 kr.
Székely históriák. Irta Jakab Ödön. 1 frt.
Futó felhők. Elbeszélések. Irta Zatopék Antal. 1 frt 50 kr.
Paedagogiai encyclopaedia. Különös tekintettel a népoktatás állapotára. A nevelés tudomány szótára, melyben az általános és részletes paedagogia, didaktika és methodika, a statisztika, lélek-, erkölcs- és gondolkodástan, valamint a művelődés paedagogiai történelem főbb részletei betűrendben foglalják. Segédkönyv tanítók, nevelők, szülők és iskolai előljárók számára. Ábrákkal. Több tanférfitu közreműködésével szerkesztette Verédy Károly. 1. 2. füzet. A mű 20 füzetben jelenik meg. Egy-egy három ives füzet ára 30 kr.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,
Erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműáros
KOLOZSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágának legujabb s legjelesebb termékeiből felszerelt

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágából. Képes diszművek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.

MINDENNEMŰ ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.

Ima- és ájtatosági könyvek egyszerű, úgy a legpompásabb diszkötésben stb.

NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN

mindenkor a legujabb, úgy nemkülönben a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olcsósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

EDITION PETERS

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárosokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítatik.

Közel **50 év óta** fennálló könyvkereskedésében

A JELESEBB VAGY LEGUJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

összes irodalmi szükségleteiknek

pontos és gyors szállítására.

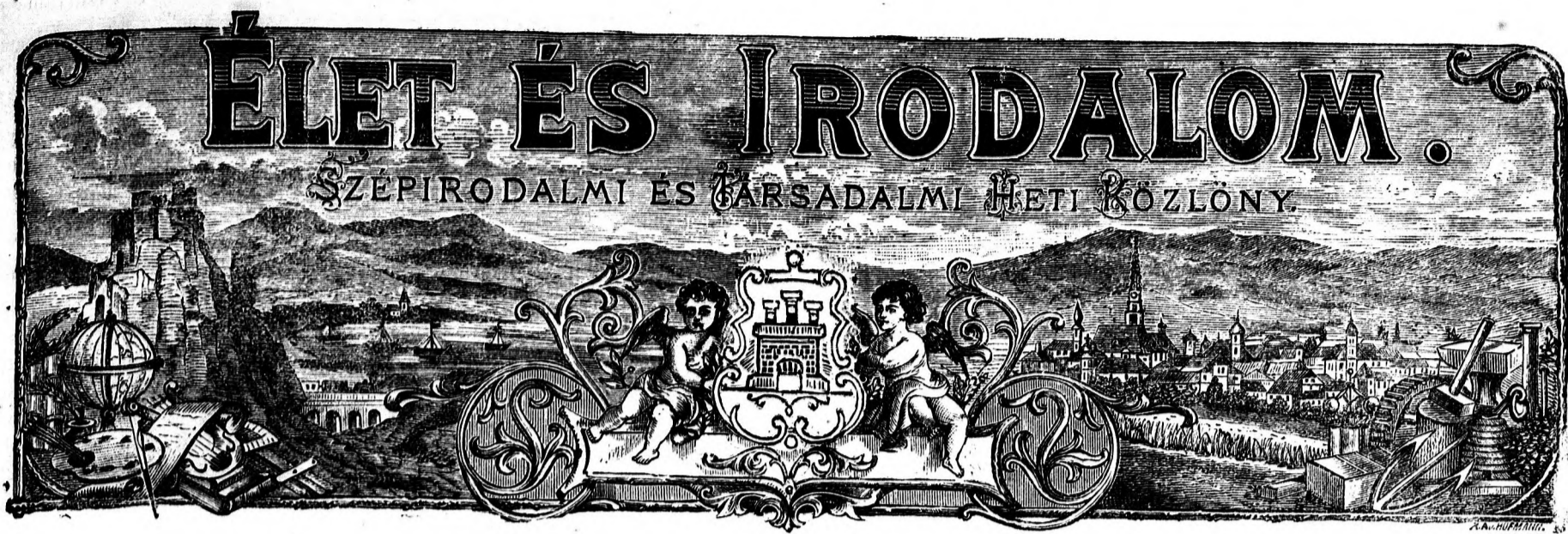
Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JOL BERENDEZETT

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJA

minden e szakba vagó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Negyedévre 1 frt 50 kr.
 Félévre 3 " — "
 Egész évre 6 " — "
 Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:
KORBULY JÓZSEF.
 FŐMUNKATÁRS:
HEGEDÜS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)
 Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése.
 KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

*I. Évfolyam.
 Tizedik szám.*

Megjelenik minden vasárnap 1—1½ ívnyi terjedelemben.

*Kolozsvárt.
 1884. márczius 2.*

Nemzeti élet és nemzeti irodalom.

II.

Mikor a magyar irodalom renaissance beállt: nem volt egységes nemzeti élet. A társadalom a hány osztályra szakadt: annyiféle képet mutatott, az összetartozás tudata és érzete nélkül. A főurakat a nagy királyasszony, Mária Theresia, uralkodói kegyének osztogatásával, női szeretetre méltóságának varázsával már felgyűjtögette Bécsbe, az udvar fényes körébe, hogy lelküket az idegen műveltség egészen megkapja s a nemzetitől való elidegenedésre bírja. A francia remekírók, Corneille, Molière, Racine uralkodtak a műsoron, úgy hogy egészen 1770-ig a bécsi várszínházban állandólag francia társaság játszott; a francia bölcsészek, Montesquieu, Rousseau, Voltaire uralkodtak a termekben; a francia szellem könnyűsége, elevensége és szabad gondolkodása adott szikrát az elmének, szavat az ajknak. Az értelmiségnek és köznemeseknek tagjai pedig latinul beszéltek az országgyűlésen, az igazságszolgáltatás palotáiban, latinul nagyobbára a közigazgatás házaiban, sőt még otthon is, a családi tűzhely szentélyében. Róma régi nyelve szólott az öregek oktatásaiból, az hangzott fel a tanári széken s nem egyszer az sutlogott még a szerelmes vallomásaikban is. Teljesen az antik világ szellemében növekedve, annak litteraturájából táplálkozva. Hellas és Róma nagy költői: Pindar és Anakreon, Horatius és Vergilius hatottak a középosztályra leginkább; a pap, a tanár, a vidéki birtokos az ő muzsájok körében keresett vigaszt és gyönyörűséget. A nemzeti nyelv alig vonzott. Még élt, de elfeledve, lenézve, sőt megvetve. Mert a nemzetnek csak a legelső rétege, a nép, mely arczának verejtékével fáradozott az eke mellett s ösapáinak régi dicsőségéről álmadozva andalgott nyájai után — ragaszkodott hiven nyelvéhez, mint legszentebb és legdrágább örökéhez; egyebe úgy sem igen volt e vérrel szerzett hazában. S a népnek fiai és leányai künn a mezőn, versenyben az ég mada-

raival, vagy bent a foszlókon és fonókon, versenyezve egymással, meg-megzendítettek még egy-egy költői dalt. A nemzeti élet e megoszlása hű kifejezésre jutott az irodalomban is. A renaissance három irányban indult. Bessenyei, Baresay, Orczy s a magyar királyi testőrök egész társasága alatta áll a francia befolyásnak, hódol a francia izlésnek és szolgál a francziás nemesességnek; s a milyen majmolás ez osztálynak élte, ép olyan eredetiség nélkül való írói körének költészete is. Bessenyei György szindarabokkal lép föl, mikor Magyarországon még színészet nincsen, mikor ennél fogva drámai technikáról és drámai nyelvről szó sem lehet; bölcselmi kérdéseket vitat a vers rövidebb, szabatosabb alakjában, mikor még a próza sem alkalmas azok finomságainak fejtegetésére. Baróti-Szabó, Révay, Rájnis s a klasszikus iskola minden tagja, új mértékre szedett versekkel törekedik a magyar Helikonra, megadva a vezérlő Kalauzt is. S csodálatos, hogy mikép özőnlük az óda, elegia, mindenféle külsővel s még csodálatosabb, hogy ezt a teljesen színtelen, száraz és üres verselést a kornak legiskolázottabb emberei nemcsak dicsérik, hanem élvezik is; annyira vörökbe ivott Róma holt nyelve, hogy egyedül csak a visszaemlékezések örömeért, e holt költészettel is megelégszenek. Gvadányi, Dugonics, Palóczy-Horváth s a többi követőjük, a népnek kíván olvasmányokat nyújtani, s népies észjárással, de paraszti izléssel öntik mesétlen meséiket s mesterkélt mesterkéltelenségüket. A töredékes társadalomnak éppen megfelel ez a töredékes irodalom, melyet a renaissance feltűntet. Rá új idő, új fordulat következik; a politika szüli, az irodalom elfogadja és támogatja. A nemzeti élet minden igaz és igaznak tartott érdeke veszedelemben forog, a nemzet miattok megdöbbenéssel, aggodalommal és elszánással telik el, az erők védelmükért közös célban egyesülnek s összefüggésök szüksége és természetessége mindegyre nyilvánvalóbb és elismertebb lesz. Az összefüggésből aztán összeforrás következik; az összeforrás majdan egységgel végződik. Az üdvös átalakulás megindítója II. József. Nem akarattal, hanem akarata ellenére. Tragikai hős, kinek titáni vállaira az a végzet nehezedik: hogy jó és tiszta szándékainak daczára, minden terve romba dőljön; míg önmaga is, a nemesek

teljes részvéte között, elbukik, mert elég nagyok érezte magát, hogy szembeálljon korának szellemével s a saját emberöltőjének intézményeivel. Langeszü és nemes szívé uralkodó s oly lelkiismeretes, minő a Habsburgok sorában addigelő egy sem. Nem koronáztatja meg magát, mert nem akar esküszög lenni, nem akar megesküdni az alkotmányra, melyet szándékában megtartani nincsen. Teli agyában a Rousseau és Voltaire eszméivel, teli szívében a nép iránt való őszinte szeretettel, gyökeres újításokat kíván keresztülvinni; de nem bizva a törvényes eljárás tekervényes útiban, melyeken hosszú ideig elvergődhetik, — egyenes utat maga tört magának, s kicsinyelve az akadályokat, túlbeszélve önjegét, vakmerően haladt rajta: nem kimélve sem vallásos meggyőződést, sem nemesi előítéletet, sem alkotmányos érzületet, sem törvényszerű lelkiismeretességet, sem a nemzeti érzelmeket. Önkénye szerint alkot, rendeletet rendelet után ad; mindegyik sértés az alkotmányra, serkentés a nemzetre nézve. S ez sorakozik. Miután minden rendet és rangot egymásután megtámad, — az egymás után riad föl és szegül ellen. A szerzeteseknek hiába hagyja meg, hogy függetlenek legyenek s Rómával ne érintkezzenek; a püspököknek hiába rendeli el, hogy bünbocsánati és házassági engedélyekért Rómába ne folyamodjanak, s hűséget csak a királynak esküdjenek; nem tesszik nekik az önállóság. A protestánsoknak hiában adja ki a hires türelmi parancsot, hogy szabad vallásgyakorlatukat biztosítsa, — nem kell nekik az engedmény a türelmi szóért; a katolikusoknak s különösen önmagoknak hiában adja vissza a szerzeteseket és apácákat, hogy fogadalmok és köteleességek nyugzó békójából feloldva újra emberek legyenek s a társadalomnak hasznos tagjaiként működjenek, — nem kell nekik a jótétemény az erőszak miatt. És felzúdulnak mind az egyháziak, mind a világiak. A tisztviselőkhöz intézett rendeletével fölzarja a tisztviselőket, az ország kerületi beosztásával a megyék hivatottait, a földfelméréssel a nemeseket, a népszámlálással a parasztokat. A koronának Bécsbe vitele megdöbbenté még az engedelmes Helytartótanácsot is, érzékeny feliratot terjeszt föl ellene; de József válasza „risum teneatis amici” — elhallgattatja. A nemzet azonban annál hevesebben tör ki. S ez a vihar még el sem csöndesedik, mikor a német nyelv behozatala megint fölkorlácsol-

ja, fönt és alant, minden rétegében a magyarságot. József, a nagy küzdelemnek jobb sorsra érdemes hőse, összetörik; a nemzet pedig megifjodva és megerősödve viv tovább.

Diadalának örömkialtása végig hangzik a hazán.

A merre a szent korona érkezik, nemesi had fogadja és kíséri. Harangzúgás, ágyu-dörgés s a magyar szabadság éltetése tölti be a levegőket. A nemzetiségi hæv oly türelmetlen, hogy a kik magyar viseletet nem hordának, magyarul nem beszélnek, azokat az utcákon megkergetik. S nemcsak a magyar nyelvnek, hanem a magyar ruhának a biztosításáról is törvényben kívánnak intézkedni, mert azt hiszik, hogy csak az ősi visszamenve lehetnek a hazának és az új fejedelemnek védoszlopai. A társalgásban a magyar szó újra megcsendül, az iskolákban a rendes tárgyak sorába emelkedik s a hivatalokban helyet követel magának.

A nemzeti nyelvben fölismerik a nemzeti egységet s kétszeres buzgalommal kezdik mivelní és ápolni azt. Bessenyei György Jám b o r s z á n d é k a 1781-ben tervet ad egy magyar tudós társaság föllállítására, Révay Miklós 1784-ben személyesen folyamodik ennek pártolásáért József császárhoz; Bihar megye még ugyanez évben körlevéllel szólítja föl a többi megyéket, hogy a magyar nyelv érdekében összetartsanak, Kiss János 1790-ben megalkotja az első magyar önképző társaságot, a nemzeti nyelv művelése végett. Lapok és folyóiratok, költői és tudományos művek hirdetik: hogy a nyelv él és fejlődik, az irodalom egyre változatosabb és mégis egységesebb lesz. Épen mint a hogy a nemzeti étellel történt.

Földi János azoközben a különböző iskolák közvetítésében fáradozik. A francia iskolától elfogadja a rimet, a classicitól a mértéket s a népiesnek megtisztított nyelvvel egyesíti; megkivánva elméletben, megkísérte gyakorlatban, hogy a lyra énekelhetőséggel és természetességgel birjon. Fazekas és Csokonay, Verseggy és Dayka sok tehetséggel és nagy szerencsével indulnak nyomába, összefoglalva és

fölhasználva mind a három iskola vívmányait. Majd előáll Kármán 1793-ban azzal az eszmével; hogy az egységre törekvő irodalomnak Pestben valóságos irodalmi központot kell teremteni, mert dicséretre méltó bár a bécsi magyarok, a komáromiak és debreczeniek, a kassaiak és erdélyiek buzgósága: de a míg a vezetést Pest meg nem ragadja, addig a különböző tájszólások egy egységes irodalmi nyelvbe össze nem olvadnak, addig meg nem születik az a nemzeti irodalom, mely a nyelv- és izlésbeli ellentéteket kiegyenlítheti. Kármán korahalála miatt még egy időre Pest e természetes központisága nem érvényesült: de az általános szükség érzete és Kazinczy rendkívüli egyénisége kárpótlásául Széphalomban egy mesterséges központot létesített.

Az élet és irodalom ez áldásos fejlődése, talán megjegyeznünk is fölösleges, még a népet nem vont a körébe. A politikai nemzet voltaképpen nem volt egyéb, mint a nemesség; ez vitte a szerepet a közdolgokban, az irodalom törekvéseiben és küzdelmeiben is. Az igazi nép érdeke és emberi joga még alig talál szöszölőre az országgyűléseken, alig képviselőre a költészetben. A Martinovics jakobinismus leverve s a Bacsányi demokratismus üldözve levén, — a Szentjóni Szabó „Együgyű paraszta”, Csokonay „Szegény Zsuzsi”-ja s Fazekas „Lúdas Matyi”-ja még csak kivételes jelenségek. Leginkább a nemesség eszmei és érzelmi világa tükröződik vissza literatúránkban. Még a népies iskola is legörömebb menekszik a történelmi korba s a vitzéi rendhez. Berzsenyi Dánielnek pedig már első ódája, mely kobzán megzendül, a felkölt nemességhez szól s azon ujjong, hogy ez régi magyar módra újra nyeregben ül. S lyrájának legfőnsegebb termékei, melyeket „A magyarokhoz”, „Gróf Festetich Györgyöz”, „Felsőbüki Nagy Pálhoz” s „Gróf Széchenyi Ferenczhez” s közéletünk többi kitünőségeihez irt, — leginkább a régi nemesi erkölcsöket emlegetik és ünnepeik. Kisfaludy Sándor hasonlóképpen a legotthonosabban találja magát a régi nemes várurak lovagi világában, a Szentgyörgyiek, Gyulafiak, Kinizsiek, Pethők, Törökök, Kánizsaiak között, kik valamikor Vashan, Zalában, So-

mogyban hatalmaskodtak és mulattak, kiknek romantikus életétől viszhangzott a Tátika, Somlyó, Csobáncz, Szigliget vára és vidéke. Valamennyi regéje hozzájuk fűződik, harcaikhoz, szórakozásaihoz, örömeikhez és szenvedéseikhez.

A nép a politikába s a népies költészetbe csak később kezd benyomulni, — csak jóval 1825 után. Addig a mult eszméi uralkodnak. S minthogy a nemzet a multat régi dicsőségével a jelelenben, I. Ferencz uralkodásának két első tizede alatt, megvalósítani, visszavarázsolni nem tudja, — lelke egész erejével sóvárog utána. Volt az egész korban valami, mint Gyulai is megjegyzi, mi a sivár jelenből a mult felé vonzotta az elméket; a fölébredt hazafi-fájdalom és büszkeség érzése, a melancolia és ábránd különös vegyülete, melyet a költészet táplált, a tudomány szentesített. Horvát István a magyar ős kérdés vizsgálatába merült s csodás fölfedezéseit lelkesülten várta az egész nemzet. Körösi Csoma Sándor elindult az ős hazát keresni és számos fiatal ember keble dobogott hasonló vágytól. Majdnem egy időben foglalkoznak az ősi dicsőséggel Székely Sándor, Vörösmarty Mihály, Horváth Endre és Czuczor Gergely.

Ez ábrándozás kora egyébiránt nem maradt meddő. Ez alatt újította és szépitette meg Kazinczy Ferencz a nemzeti nyelvet. Nagy elődje, Révay Miklós a multba merült: a Halotti Beszédhez, a Könyörgéshez, a Pannóniai Énekhez, a régi magyar nyelv emlékeihez s a régi codexek lapjairól olvasta ki és hirdette szent lelkesedéssel nyelvünk törvényeit; mint a hogy a régi corpus jurisra hivatkozott, büszke hazafisággal Nagy Pál, mikor jogainkat vitatta Révay Miklós és Nagy Pál lábai alatt a mult képezi a hatalmas alapot, melyen hősi alakok a magasba emelkedik. Kazinczy sokkal magasabb aesthetikai képzettséggel, sokkal szélesebb látókörrrel a jövőbe tekint, de nyelvújításának czéljaira ép úgy felhasználja a mult elavult szavait, mint az élő tájszólások kincseit. Sokszor tisztelettel meghajol a törvények előtt, de sokszor azok ellenére, erőszakkal, vés törvénybe új elveket. A multat becsüli, de minden követelése modern. Épen mint

TÁRCZA.

Hölgyek, urak — és szivarok.

— Csevegés. —

napokban ezt a kérdést intézték valamelyik lap szerkesztőségéhez, illik-e a nőknek szivarozni?

Hogy a válasz mindenkinek kedvére való legyen, legjobb a következő adomát fölemlíteni. Egy fiatal káplán egyszer azt kérdezte plébánosától, hogy bőjt alkalmával megengedhet-e a tojás evés, miután tulajdonképpen a tojások csibéket tartalmaznak, a mi pedig — hús. A plébános így szólt:

— Én az ön helyében nem enném!

— De hisz ön épen a legutóbbi pénteken is tojással ette a salátát!

— Édes fiatal barátom, helyzetünk között lényeges különbség van.

— Ugyan mi? — kérdi a káplán csodálkozva.

— Én nem kérdezem!

Mint minden adoma és tréfa, úgy talán ez is tartalmaz egy csöpp igazságot. A ki nem kérdez, az, ha téved is, legalább a látszat az ő részén van; mert gondolhatta, hogy úgy jó és helyes, a mint ő tette. Hanem ez már nem szól azokról, a kik kétkednek. Azt hiszem, hogy erkölcsi szempontból senki sem tilthajja a nőknek a szivarozást; de egészen bizonyosan állíthatom, hogy oly nő, ki kérdi: illik-e szivarozni, ne szivarozzék! „In dubiis ab-stine”, nem tudom, jó helyen idézem-e? miután nem tudok latinul; de ha nem csalódom, azt jelentli: „tartózkodj attól, a miben kétked”, s így a kérdésben felelet is rejlik.

Vannak hölgyek, kik mitsem kérdeznek, hanem minden étkezés után sans gene, vagy ha avec gene is, cigarettére gyujtanak; ezek nem kérdeznek; föl vannak-e vajjon tehát oldozva? A vélemények erről igen eltérők. A nem dohányzó nők legnagyobb része illetlennek tartja hölgy szájában a szivart; azok ellenben mitsem adnak rá, mert hölgytársaikat nem tartják abban a dologban szakértőnek; igaz különben, hogy ez épen ahhoz mehet, mint midőn Göndöcs apát a polgári házasságot tárgyalta.

A férfiak mindenestire kompetensebb bírák; ezek ítélete is különböző, de a legtöbb ártatlan és kegyes mulatságnak tartja minden nönél — a magukét kivéve!

Ha én férfi volnék, előttem sem sok kegyelmet találnának a szivarozó nők. Én természetesen igen magasra becsülöm a nők értékét és méltóságát. De bármily alacsonyra tenné is valaki értéküket, azt a rangot még sem tagadhatják meg tőlük, a mit nemzetgazdászaink a kávénak megadtak. A kávé élvezetszer. S már mint ilyennek sem volna szabad jó izlését meghamisítani.

Vulcánnak szabad volt füstösnek lennie; de Vénus bájait nem emeli a kürtöszag. Vannak angol Ladyk, kik elájulnak, ha egy oly gentleman jó közelükbe, ki két órával azelőtt szivarozott. Én meg nem csókolnék meg olyan férfit, a ki nem szivarozik; és megfordítva, ha férfi volnék, nem csókolnám meg az olyan nőt, a ki szivarozni szokott.

Oly kedves a havanna illat! keresett és drága. De a gyömbér is India fűszerei közé tartozik s még sem találnók helyét a vanília creme-en. Dohányfüst úgy veszi ki magát a corall-ajkakon, mint paprika a thea-rózsán. Ugyan hova jutnak a kelet és nyugat költői azon verseikkel, melyekben a kedves illatos csókjait éneklük meg? Ezután ilyen ki-fejezések lesznek a regényekben olvashatók: „A drágá-vonásokban volt elmélyelve tekintete s mozdulatlanul hallgatta kellemes, férfias hangját. Reszkelő szájacskájából kihullott a pár percetzel előbb készített cigaretté, s midőn ő bevégzte szavait, a másik ő gyöngéd karjait érve nyaka körül s megcsó-

Széchenyinek, — ki azért rombolt, hogy építhessen; az ősi alkotmányt azért törte meg, hogy a nemzet újabbat és szebbet nyerhessen; azért áldozta föl a multat, hogy a jövő számára annál többet követelhessen. S megalkotja Kazinczy az egységes irodalmi nyelvet, Széchenyi Pestben egy igazi országos központot; mert minden egyesület, melyet indítványozott, minden vállalat, melyet létrehozott, szinte kivétel nélkül, Pest vagyoni, szellemi és szépízlési felvirágoztatására irányult, hogy innen indulhasson ki és ide futhasson össze a nemzeti élet és irodalom minden sugara.

Ezután gazdag tevékenység pezsdül meg. De mindenben a politika uralkodik. Előbb meghagyott a népszerűségéből valamit a költészetnek és tudományoknak; de midőn könyvek helyett vezércikkeket és apró röpiratokat vetett a tömeg közé, midőn, mint Kemény Zsigmond élesen mondja, fölszines indítványozás és prózai verselés volt egész tartalma: akkor a politikai irodalom, szónokló és demokratikus irányával, kényszerítette a költőt is, hogy ha olvasatni akar, verseiben a lyrikus helyett rhetor legyen, s a valódi költészet csak az által nyert engedélyt saját körében megmaradni, ha legalább stíljére népiesse válik. S a nép lón a nemzet — a politikában Deák és Kossuth, a népies a nemzeti — az irodalomban Arany és Petőfi által.

SZÉCHY KÁROLY.

Láda! Kérnek. Jösz-e?

Elbeszélés.

Irta: JÓKAI MÓR.

(Folytatás és vége.)

Most már minden késő! Ennyit tudott Elentherius az alchymiából.

Mit tehetett egyebet, mint hogy leült az útfélre s megvárta, míg a többi lovagok lassanként felszállingóznak hozzá.

Miután azok egyesével jöttek, nem

akarta mindegyiknek külön-külön elmagyarázni, hogy mi történt? mért ül itt az útfélre a fejét a két térde közé süllyesztve; hanem a legelsőnek megmondta érthető alchymiai stílusban, hogy az adja tovább a többinek.

„Ha a leo ruber az anser virgoval öszszetalálkozik, akkor a magisterium magnum degenerál, mivel hogy a leo rubernek több affinitása van az anser virgohoz, mint a mercurius vivushoz s ezért a balneum Proteiből nem lesz aurum, hanem csak massa Adamitica.“

— Megbolondult a mester! — kiabáltak a vőfélyek. Abból pedig nem lehetett ennél a tudománynál egyebet kivenni.

Elvégre a prépostot is felvontatták a kövér paripán a tetőre: az is megállította a hintáját Elentherius előtt. De már az eleje lovagolt vőfélyek elbeszéltek neki, hogy a mester meggárgyult.

— No há, mi történt, Elentherius mester? — kérde a hintájából kihajolva.

— Hát a leo ruber, meg az anser virgo . . .

— De, ebanyád! ne beszélj nekem másvilági bolondságokat, hanem süsd ki az anyanyelveden, hogy gye igyes mladipán?

— Do pekla! — felelt neki a mester. Elrugasztott a jó anglus paripán előre, felkapta az útfélre a libapásztor leányt a nyergébe s elvágtatott. Űthetjük bottal a nyomát. Ezóta meg is esküdött vele.

— Nye bojsza! — biztató a prépost. Ne félj semmit. Csak menjünk utána. Tarsolyomban van a dispensatioja: a nélkül pedig nincs az a porochus, a ki copulálja őket; ha csak azt nem akarja, hogy az eperjesi püspök deficientiába tegye. Csak ott szoríthassuk őket Hanusfalván!

Az út Hanusfalváig folyást hegynek alá visz a nagy Magurán keresztül: a prépost lovai hegynek fel sem igen rugaszkod-

nak neki, de lefelé meg épen minden lépésnél tanácsot tartottak a négy lábukkal, hogy melyik legyen az első?

Az a sok falu ott sorban egész Óvárig mind a Drugeth Katáé volt s mindentütt üdvözlésekkel fogadták a szepesváraljai násznépet és a prépostot.

— Lövöldözhetek, bolondok! — dörögte a prépost, mikor elszalasztottuk a vőlegényt.

A hanusfalvai határban meg már épen mozsárdurrogások próbálták ki az érkező paripák szívet, s egész ünnepiesen érkezett népcsoport kiabálta a vivátot a násznép elé.

— Mi van itt ma? — kérdezte a prépost a legokosabbnak látszó hanáktól.

— Elkéstek arról kegyelmetek! — felelt a megszólított. Most esküszik a Kata a templomban.

— Kivel?

— Hát a pan wellkomornyéval.

A nevével nem szolgálhatott a pan wellkomornyének.

A prépost megörült. Ha Drugeth Kata esküvőt tart, akkor az nem lehet mással, mint György urfival. Mért sietett az bizonyosan olyan lóhalálában előre, mert türelmetlenül várt a menyegzőjére. Ilyen a világi fiatalság!

Hanem azt nagyon természetesnek találta. Meg is hagyta aztán a kocsisnak hogy ne nagyon zaklassa a lovakat, a ceremóniáról már elkéstek; azt ő úgy sem kezdheti újra: az áldással elég jókor fog érkezni, a lakomával pedig úgy is megvárják. Így aztán szép ünnepélyes menetben vonulának fel a kastélyig; a hol épen akkor érkezének meg, a mikor a templomból jött kifelé a sokaság: azután a cifra uri násznép: a násznagyok, vőfélyek, nyoszolyó leányok — végre a boldog pár.

kolva érzé ajkának kimondhatlan édes illatát, Sultan flor. suprafein Nr. I.“

Hanem az urak mindamellett kedvesnek és pikánsnak tartják a szivarozó hölgyeket, ők tudják miért?

Utóvégre mégis csak nem magunknak és barátainknak, hanem a férfiaknak óhajtunk tetszeni, és őszintén bevallva, mégis tetteinknek legtöbbször ez az alapelve, így aztán elmondhatjuk Fuggal: „Minden kornak olyanok a női, mint a milyeneket megérdemelnek.“ Uraim! önök nem épen a legjobbakat érdemlik meg!

Én nem akarom, hogy azt higgyék felőlem, miszerint én a nők szivarozását megvetendőnek, erkölestelennek vagy plane közönségesnek tartom. Ezen tételt se logikával nem tudnám védelmezni, annál kevésbé példákkal megerősíteni. Az első hamar cserben hagyta, a második ép ellentétet mutatna, utalva számtalan főrangú hölgyre. A szivarozás mégis minden csupán érzéki élvezet, s legaesthetikusabb. Az evés, ivás, mint élvezet, sokkal idomtalanabb. Elfogyasztása által egygyé válik az emberi testtel, s így hát sokkal testiesebb, mint az ártatlan égő áldozat, mely a fogyasztást a tűznek engedi át és még élvezete alatt sem foszt meg rendes szellemi és testi képességünktől.

Szivarozás közben lehet Iliadot olvasni vagy Werthert írni. Azonkívül az evés és ivás talán inkább élvezet, mint élvezet; egy szükséges, elkerül-

hetlen ösztön, melynek ellenállhatlanul engedelmessékedünk. A modern világ bármennyire is érti ezen ellenállhatlan ösztönt élvezetté finomítani, mindamellett az evés és ivás, akár hogy adózunk is neki, hasonlít a hiéna és farkashoz, melyek ordítanak, ha ingereltetnek. Persze föl lehet hozni ellenvetésül, hogy az természeti szükség. Hogy is mondja a kiccsi spitzes kántor Szigligeti egyik legjobb darabjában? „Ha csak addig iszom, míg szomjas vagyok, miben különbözöm az oktalan állattól?“ E satyrának igaza van a részegségre nézve; de az ivásban igazat adok a kántornak; az embernek előjoga van reá, hogy szomjassága fölött is igyék élvezetből (!), a mivel az állat nem bir; hisz különben még egy szomorú előjoga is van az embernek — a gondolkodás. Annál inkább van tehát joga a dohányzásra, mely sem meg nem részegít, sem el nem tompít.

Egy pohár champagni, egy szép ruha, szarvasgomba-pástétom, gyémánt függő többször végettessé vált már valakinek az erényére; de hogy egy cigaretté miatt botlott volna meg valaki, azt még Ponson du Terrail regényeiben sem hallottam, pedig ott sok minden megtörténik. Ezen szempontban igazat adok azoknak, kik erkölcs tekintetében semmi megrovandót nem találnak a szivarozásban; az ellene prédikálóknak nevetve említik Jakab angol királyt, a ki tudvalevőleg a dohányzást még férfiaknál is ördögi munkának tartotta.

De egészen másképp áll a dolog illem tekintetében; a mi illik, az különös, nehezen megállapítható álláspont. Az egyszerre profanus és szent. Illő, a mit mindenki tesz; és e „mindenki“ alatt, mivel kivételek mindenütt léteznek, a többség értendő. Mi a többség? A mi divat! Van olyan divat, a mi eleinte nevetségesnek és boszontónak tűnik föl; ösztönszerűleg érezzük, hogy nem szép s talán nem is illő. Két hónap múlva senki sem tartja „nem illem“-nek, mert mindenki viseli. A mi általános, az lehet rút, kissé merész vagy meggondolatlan, de soha sem illetlen. Az illem korlátait pedig senki sem hághatja át büntetlenül, legkevésbé egy nő!

Ha ezek után kérdezem: illik-e a nőknek szivarozni? akkor úgy kell szólnom, mint a tisztelt ház elnöke néha; a ház nyugtalan, névszerinti szavazás nem történhet meg, s így szemmérték után a többséget nem az igenlő oldalon látom! És most döntve van a nők szivarozása fölött! A szivarozás, még ha divatba jönne, sem tartoznék azon divatok közé, melyek általánosan gyakoroltatnak.

Mikor minden beszámítható à la grécque füstöködik, hogy nézne ki valaki tornyos frizurával, bármily jó szándékból tenné is. De szivarozni akkor sem muszáj, ha minden hölgye a társaságnak úgy füstölög is, mint egy boglya kemenceze. Ettől azonban még messze vagyunk. Párisnak különösen két

Kelemen prépost eléjük járult, de egészen a szájába fagyott az epithalamium, mikor meglátta a templom lépcsőin karöltve alájövő párt. A menyasszony csakugyan Drugeth Katalin volt; hanem a vőlegény korántsem volt IV. György urfi; mert ez már olyan negyven felé járó fekete haju és körszakállu uraság volt, a kiből a prépost csakhamar felismerte Wesselényi Pált, Drugeth Kata hajdani kedvesét. Most emlékezett már rá, hogy hallotta ám valahol Wesselényi Pál özvegygyé lételet: ime tehát mégis csak összekerült a Drugeth Katával.

Drugeth Katalin mosolyogva mutatá be a prépostnak a vőlegényét, ez órától fogva hites társát.

— De hát engem nem azért hittak ide, hogy Wesselényi Pál uram nuptiáit celebráljam; hanem hogy az öcsémet, a Csáky György grófot kössem össze az ő mátkájával.

— Az is megtörtént már. Együtt tartottuk meg a kettős esküvőt. Ők is mindjárt utánunk jönnek, csak a neveiket dictálják a pontificatornak a matriculába.

— De már ezt megakadályozom, szétbontom, eltépem! Impedimentum van közben! A papot elcsapatom, a ki az esketést végrehajtani merészelt — tüzeskedék a prépost.

— Ne csapassa el kérem kegyelmesség az a papot — csitítá őt Katalin, mert az maga az eperjesi püspök.

Erre a szóra aztán hosszúra nyult a prépostnak az ábrázata. Ez ellen már nincsen segítség!

S nemsokára élő szemével kellett látnia, hogy jön elő a templomból az új pár: György az úti köntösében, a menyasszony szintén abban az egyszerű fehér ruhájában, a melyben őt a vőlegénye elragadta; csak hogy épen egy fehér koszoru volt a fején

természetes virágokból. Tisztelettudók lévén, maguk előtt eresztették a püspököt.

Kelemen prépost savanyu képpel üdvözölé az egyházi főnökét, hanem aztán csak még sem tudta magában a nemesi vér felferjedését elfojtani s szemrehányást tett neki.

— Azt már mégis nem tettem volna fel főtisztelendő méltóságodról, hogy egy gróf Csáky ivadékot összeadjon egy libapásztor leánnyal? hisz a menyasszony egy Oroszlánkői Jakzsich grófkisasszony Oroszlánkő és Pruska örököse.

Ekkor aztán örvendetes bámulás fogta el az egész szepesváraljai násznép szívét.

Drugeth Katalin pedig elnevette magát.

— Így szoktam ám én nevelni a rám bizott leányokat, hogy a míg hajadonok, senki se nézze ki belőlük a grófkisasszonyt: akkor lesznek jó háziasszonyok. Miután kiállották a próbát. György öcsém is hű maradt a kedveséhez, holott csak szegény árva nevelt leánynak képzelte, Katicza is ragaszkodott hozzá, pedig azt hitte, hogy szegény félportás ármális nemes az öcsém, annál fogva megérdemlették egymást. Én tartom ki a lakodalmakat; a kelengyéről is gondoskodom. Csáky István uramnak egy fillérje sem bánja. A lakodalom után mennek násznépestől haza Oroszlánkő várba.

De bizony vivatot kiáltott erre az uri és paraszt sokaság egy szívvel-lélekkel s aztán megszólaltak a török sipok: a násznép sietett a lakomához s az, ha nem csalódunk, eltartott egy héttig: a mikor aztán minden ember meg volt elégedve.

Csak Elentherius mester nem.

Ez az aranycsinálási methodus a leggonoszabbul bukott meg. A kért láda nem jött el.

Elentherius mester vissza sem mert többet menni VIII. István urhoz.

A szepesi XIII. város is kiváltatlan

maradt egész Mária Theresia idejéig. Biz azokat Lengyelország felosztása alkalmával szereztük vissza.

Mikor VIII. Csáky István meghalálozott, a fiai kénytelenek voltak a falakat szétbontatni, hogy az apjuk által leeregetett kincseket megkaphassák. Mindegyiknek jutott három szekér ezüst, meg egy véka arany.

RAGYOGÁSBÓL ESNI SIRBA.

Csak egy hűvös, kurta éjjel,
S mennyi pompa hullott széjjel.
Tegnap fénybe fűdött még fenn,
És ma nincs fenn egy levél sem.
Im, az én fám drága lombja
Leomolva egy halomba . . .

Régi kép; de úgy fáj látni,
Úgy szorongok: vajjon hát mi?
S mintha már is égbe vesznék,
Jönnék a bús, régi eszmék.
Pedig e gyors elmulásban
Főnséges szép tanúság van.

Lám, ama lomb még fenn ágán.
De mi öröm van az árván?
Csak vonaglik, teng-leng, sáppad,
Rimánkodik a halálnak:
Még egy órát, még egy percet!
S végre is csak — holtá reszket.

Ez nem; ezt nem látta ember
Halálkinnal, gyötrellemmel.
Ez csak eltűnt; volt, n. ncs. Itt-ott
Csak leperdült, csak lesiklott.
Nem regegett sárgán sirva,
Ragyogásból esett sirba.

El amazzal a bús rajzzal,
Az lever, ez fölmagasztal.
E mosolygó friss halomrul
Derült lelkem égre fordul
S büszke bátor vágygyal kéri:
Ég, ily véget adj majd néki.

E. KOVÁCS GYULA.

körében divat a szivarozás: a boulevardokon egyedül megjelenő hölgyek és a Faubourg saint Germain előkelő köreiből; röviden, a nagy világ és a fél világban; a haut crème, meg a hab. Az alsó rétegekben dohányoznak a cigány nők; a középben a fertálmagnásnők. Hanem azért van számtalan erkölcsös nő és fiatal leány, kik örömeiket találják egy cigaretté elszívásában; de minthogy nem általános, tehát nem illő. Az is bizonyítja emez állítást, hogy valódi urhölgy nyilvánosan soha sem szivarozik, minél fogva, a mit nyilvánosan nem tehet valaki, ne gyakorolja azt kisebb körben sem.

Én, őszintén bevallva, úgy vagyok meggyőződve — ezt csak entre nous mondom ki — hogy a lemondás nem nagy áldozatukba kerülne egyikünknek sem. Nem épen az élvezet, hanem egy kis tetszvágy teremti a szivarozó hölgyeket. Már hiába, de a teremtés urai feschnék tartják, ha az ő sportjukból eltulajdonítunk valamit. Ez már az idők jele; utánozzuk őket, ruha, kalap, nyakkendő, sport, szokás, életmód s kissé még beszédmodorukban is.

Mióta egy osztrák hercegnő, a ki az előtti magyar comtesse volt, mlle. Theresától leczkékelt vett a chansonette előadásból, nagy vonzerőt tulajdonítanak azon megnevezhetlen kecsnek, chicnek, mely némely nőt sokkal szebb társnője fölé helyezi. „Avoir du chien“ ez némely nőnek leghőbb vá-

gya és czélja, a mi pedig nagyon is „kutyás“ bók az urak izlésének.

Angol férfi kabát, föllálló tiszti gallér, férfi kalap és nyakkendő, manchette nagy patkós gombbal, lovag kesztyű, ha tetszik is nekik, azt hiszem nem az tetszik, hogy hozzájuk hasonlítunk, hanem hogy épen hasonló öltözetünkkel mennyire különbözünk tőlük.

Az egész különben ártatlan és igen kedves pikantéria, mely azonban megszűnik azzá lenni, mihelyt tulságba vitetik. Hiszen mi lenne egy nőből, kinek a vadászat, (nem parthiera!) lövészet, csizma viselés, irás és dohányzás második természetévé válnék? Oly kevéssé hasonlítana valódi nőhöz, mint férfihoz. Alig hiszem, hogy tetszedjék az a férfiaknak, ha hölgyek állandóan szivaroznak, mert vannak dolgok, melyek elbájolják a férfit, ha barátjuk teszi; menyasszonyuktól már meghökkenve látják ugyanazt; míg nekik hasonló tette — kétségbe ejtené!

ADRIENNE.

Anyámnak.

Irta: S. J.

Még hó fűdi a hegyek csúcsait, még nagy jégdarabok úsznak a Szamoson alá, de már kidugta fehérke fejét takarója alól a hóvirág, már a kéklő ég, a ragyogó nap s az enyhe idő azt akarják velünk elhitetni, hogy tavasz van.

A hótakaró alól itt-ott ki-kilátszik egy néhány halvány fűszál, sárgán, nyomorultán, megviselve a tél minden szigorától, s az égboltozat azurkék színében a búrnyfellegek szakadásán át alakatlan darabjai a végtelenségnek.

Csekélység mindez, de láttára még is megmozdul a kebel mélyén a szív, mutatva, hogy még ő is létezik.

Édes, fájdalmas merengés foglalja el a rideg közöny helyét, mintha csak letörtülték volna onnan, mint arcomról rézes-régen a gyermek bánatának omló könnyeit édes anyám áldott kis keze.

Édes anyám, áldva áldalak, te tanítál meg örülni a természetnek, szeretni a nyiló virágot, beszélni a csevegő patakkaival, érezni a csicsergő ma-

RELIQUIÁK.

Gábor Áron kiadatlan levele*)

Kedves Tiszteletes Ur!

Számos hetek folydogálnak le — azon rám nézve boldog sugárzatokat lövellő pillanat óta — melyben Tiszteletességeddel egy nagyon megbecsült esmeretre szert tehettem, noha e nem annyira az ottani szállásolással, mint kis kunyhóm robajosságában lép meg Valóm szellem isten formában, mi nek hatása, ingerete s óránkénti ösztönzetei tökélyes ábrázolását tollam rövidsége nem képes előadni, de még is annyi esmerhető jelenségei láthatók; hogy ha a munkámban lankadság frissülést és kis telkemrei kilépést parancsol, első tekintetem is az azon vidék fehér szikla csucsaira meresztem s több percig az annak szint tövénél kinlódóról gondolkodva csak belsőm megrázkodtató sohajt bocsájthatok a kék felhők irányára felé, újból gyalum biztatom . . . mit tenni gondolom . . . ugy se láthatok mi helyembe olyast, mi engem üdithetne . . . vagy tán a kétszer tíz fűnyelő fűrészeim, hatszor annyi jól nyelezett vésőim — annál több kemény fogásu gyalum — vagy tán a deszka és más fahalmazaim és e. e. ezek éppen nem — nem . . . ily magányban a városaiktól elszigetelt jóságokkámba a boszankodást szerző munkássaim közt éldelem napjaim — határozott céloim függősége mián — s ekkor is, midőn a napi fáradságos helyzetem föleserélni akarom, egy pusztá, kihalt, semmi életet nem mutató valami mutatkozik nyoszolyámba, egész éjszakán át susogván fülembé, végre a felsékek korán tartandó zenéi is hason kedvet hozván, várom a reggel, dél és estvei kongatást oly színben, mint tegnapi s az előtt.

*) A székely tűzérhősnek, a szabadságharc híres bajnokának ez érdekes levelét, lapunk egyik barátja juttatá kezünkhez azon kérelemmel, hogy az eredetét az Erdélyi Múzeum érdek-s kinevei közé helyezzük el. Azt véljük, hogy szíves olvasóinknak tettünk szolgálatot e levél közlésével. A levél Bodoláról kelt Szemerjai „tiszteletes Demeter Dávid lelkész urnak tisztelettel” címzéssel. A helyesírási sajátosságokat híven megőrizni kötelességünknek érezzük. Szerk.

Oh mely sokszor jutnak eszembe e bus magányban a Tiszteletes Ur regényes és bájaló tájkán töltött, édesen folyt óráim . . . vidáman szedhetem a hiv barátságának ritka virányait, öröm ragyog vala körültem, feszült mejjbeli hang hatá füleim s hő keblem úgy érze, mintha az öröm szép Édenébe mulat vala . . . tán csak én valék azon percekben holdog! s később mit hozza sorsom? mint az örömet ürömmel egyvelítve kostoltatá s kegyetlenséggel himzett szerepe jádzására készítte.

Tiszteletes Uram! nem de szép és jó helyzetben vagyok, éldelet helyett égdegelek, holott ezen viz hordta tárgy más szint öltene, ha . . . de még tán sok elögördült akadályak lesznek legyőzendők, még . . . azon tájék új lakossa a vele született gazdasszonyosságabanni ügyességgel mindenem rendezné, az egészset kiformálná és oly alakuvá teremtené, minőnek csak lennie kellene . . . mi mellett kecei által magához igézne, nyoszolyámbanni nyugvásom édesbre változtatná, mint a szép Törökű . . . Ki előbb langyos fürdőbe szál és minden szagot, melyet a kigőzölés okozott, bőrre száradottat eltávoztat; jó illatu vízzel mossa magát s hajfűrtjeit és hinti meg a dagadozó Ottománt vagy Ágyát, mely a szerelem éldelesére vagy szánva.

A legfinomabb, legtisztább gyolts, a legpuhább musszlin simul hó színű tagjaira, szobáját a legkellemesb illatok töltik el, és egy szóval semmi se kiméltetik, mi az érzékenységet bájfolhatja, következőleg a szép Törökűt is senki más, mint azon kicsi vidék lakossa utánozhatná, ha . . . Oh ég add meg!!!

Szint elfeledem magam, kelleténél többre szoritottam vala buta tollam, de tán Atyáságod ezen merészkedésemért engedelmes s nem fogja megvetni soraim . . . táplál és igen is táplál a remény és jó esmerem szive, hogy oly szivességgel minő készséggel irám, elfogadandja, jóllehet a ferdeség alszínéből kivetkezettve irám, de azért nem burkoltam betűim a cikornyás szavaknak öltönyébe, csak azt akarnám megmutatni, hogy tollam egy oly érdem telyes Atyához intézem, ki a buslakodó

lakos lelkébe valami kis vidító szeszt szivárogtathat, elégtűntek tekintem magam, he Atyáságod nyájas társalgása s élet telyes mozgásaiból emlitem lakosbarátnénk részt vehetne s felüdülvén a komolyságból feledhetne . . .

Most midőn lapom zárni akarám és Zárdám ablakára tekintetek ki a fergeteg üdöt szemlélvén, e gondolat lepe meg: hogy ha a Tiszteletes Ur a Vállópört megnyitáná és magára válalúi kegyeskedne, örökös hálámat rebegném öszinteségéért a fizetendők fizetése mellett is, Tekintetes Fülöp Mihály urral egyet értve és egy fölrándulást nem kimélve Esperesünkhöz . . . miért másképp nagyon sajnós állást tűzhetünk ki magunknak . . . mivel én kedvetlen, ő bizonyosan komor, én szürkülök, ő halványul, én szemeim arra, ő is rendesen erre merengtjük, én kis szobámba fel s le, ő pedig a kertekbe be és ki járdáltunk, én itt néhány köpű méheimbe tanálom föl gyönyöröm, de ő ott nem tudhatom mibe, ha csak nem Könyvbe, Templomba, vagy egy különös szép növésű virátskába, vagy ha ezekbe nem, magánosságába, én aggodalmakkal, ő tán sirással kurtítja idejét, így hát elől Tűz eget, hol hátul se sokkal kimélőbb viz veszély fenyeget, egy szóval szerződésünknek idáig még nints kívánatos vége.

Atyásád lehet az, a ki minden akadályt legyőzhet és kivivhat, mi szerént oly egyénekkel tessz irgalmasságos cselekvést, kik hosszas életéért az Éghöz napontai könyörgést bocsájtanani nem mulasztandják el s majd porait is dicsőítendik.

Légyen hát a Tiszteletes Ur Pártfogóm, segítőm és mindenem — mi több — Vállalkozóm, mert ekkor bizhatok csak a várandókba, ezekért ismételve könyörgök, nem feledek el semmit, mit hála és szolgálatommal nem párosítnék.

Isten! ki év ezredeken át tartod lényeid föött nagy kezeid, lépteiket számlálván, engedj ezen segíteni kívánó Atyának is egy rövid és fogatos mozdulatot, hogy törvényszerűleg a patienséktől is imádtassál.

Mindnyájuknak kész szolgálatom ajánlván, tisztelet mondásaimmal üdvözlöm, addig is, mig egy örvendetesebb nap föllövell, összejövésre alkalmat nyújt, öröklök a

Tiszteletes Urnak

Bereczkben július 15-kén 1847.

alázatossa

GÁBOR ÁRON,
nyug. káplán.

dárka bánatát s olvasni tudni azt a szép költeményt, azt a remekművét a mindenhatónak, melyet mindenütt odairva talál, a ki keresi, a fa gyűrűjén, a rét virágain, kis madár fészken, szóval mindenütt egyaránt.

Tőled tanultam áldott kis anyám, hogy a boldogság s a szenvedés ikergyermekek, gyermekei a szeretetnek s a kit fölkeresett az egyik, fölfogja keresni a másik is. Anyám! hiszek ebben én, remélek egy boldogabb jövődöt. A szellő fuvallatára újra ébredek, mint az évelő növény, s ha fájó húrokat pendit is meg mindaz, a mit látok: mégis átesillan borongó lelkemen egy boldogabb lét halvány reményét.

Hiszek!

És ez a hit boldogit. Nem örök álom a természet halála, nem örök fagy, csak dermedés a lélek közönye s a csalódástól meg nem hal a szív.

Mint a nap jótékony sugarai kicsalják a tavasz virágait, úgy kell az én szenvedő szivemnek is virágozni megint; csak hogy a szivet meggyújtani nincs a napnak elég ereje, ahhoz a te nagy szived égető sugarai kellenek édes, kedves anyám.

Jer, ne hagyd el szenvedő gyermeked. Gyógyítsd meg a beteg, roncsolt szivet, melyet cipője sarkával tiport szét az, a kit imádozt.

Taníts meg még egyszer szeretni.

A ki olyan forrón tud szeretni és szentté vált a szenvedésben, mint te, kibem annyi van az őserőből, mit szeretetnek nevez a világ; méltó része az az istenségnek, s nem ismerheti a végzetes szót: nem lehet.

Anyám, taníts meg még egyszer szeretni.

Elbolyongok messze a várostól, ki az erdőszélre, azt hiszem, hogy itt tán elmarad a bánat. Hiu reménység . . . Az első hóvirág eszembe juttatja, hogy épen ilyen fehér virág-csokor volt kezében az utolsó bálon. Oh, mért is van hasonlóság a hiacint és a hóvirág között! Oh, miért jut eszembe mindig?

Anyám, taníts meg előbb feledni!

Látom, tudom jól, hogy örökre elveszett és mégis nem tudok lemondani. Beszélhetnek a köznapú lelkek, hogy a lemondáshoz akarat kell: de én azt hiszem, hogy az a lemondás természetellenes, mert egyértelmű az öngyilkossággal.

Ezért nem tudok én feledni.

Ha útam a napos oldal felé viszen s meglátom az egyetlen bákavirágot: azt hitte, hogy már itt a tavasz és kibujt a föld alól, valónak híven a nap hazugságát; saját balgatagságom jut eszembe. Balgatagságom, melyben azt hívéim, hogy a boldogság napja hinti reám sugarait, pedig csak a széles áprilisi nap volt.

Ha zöld füvet látok, nem a tavasz közeledtére gondolok, hanem az jut eszembe, hogy az ő szemei is zöldek voltak. És azok a szemek nem is fognak én reám ragyogni többé soha, soha . . .

Oh, hogy ezt is meg kellett érnem!

Tárazám fenekén egy fehér rózsza elszáradt szirmai porlanak. Porrá töröm s beveszem orvosságként, talán meggyógyul a szív tőle, ha meg nem szakad. Keblemen egy kis levélkét rejtegetek, egykor boldog voltam, ha olvashatám, ma csak arra való, hogy növelje szivem bánatát.

A rózsza is, a levél is tőle van.

Anyám, ha tudsz e sebre orvosságot, ha reményed van, hogy meggyógyítsd gyermeked szivét, akkor siess vele, nehogy késő legyen.

Nem akarok semmivé lenni még, én boldog akarok még lenni, siess újra véghetetlenül. Ne higgye rólam, hogy játékszer vagyok senki, ő pedig legkevésbé.

Anyám, taníts őt elfeledni.

Anyám, taníts ismét szeretni, s ha nem tudsz, tedd könnyűvé a halált.

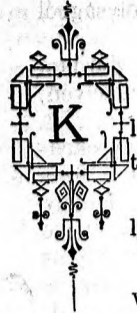
SZINTE FELÁLDOZTÁKI

Angolból.

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

III.

(Folytatás.)

Klára a kis dobozt még mindig Alwyn felé tartá s az ifju édesen mosolygott reá.
— Úgy látszik, hogy szeretnéd e rejtélyes doboz tartalmát tudni — mondá.
— Igen, én igazi Éva leánya vagyok — volt a válasz; rendkívül kíváncsi vagyok megtudni, hogy mi lehet az, a mi sem nem szép, sem nem érdekes és mégis igen gondos őrizet alatt tartottad. Szabad kinyitni? és megnézhetem?

— Nézd meg, de meg ne ijedj.

Klára kezébe vette a kulcsot és gyorsan felnyitotta a dobozt. Halk kiáltás tört ki ajkairól, mert egy cobra di capello, a leghalálosabb kigyó feküdt benne gyűrű alakban.

— Oh, Alwyn, milyen borzasztó! Miért tartod itten? Honnét kaptad? Beszélj el a történetét.

Alwyn nevetett.

— Látom, hogy most is oly türelmetlen kis zsarnok vagy, mint ezelőtt tizenkét évvel voltál, midőn a térdemen ülve mesékért zaklattál. Emlékezel reá Klára?

— Nem felejtettem el semmit — volt a komoly válasz — semmit, a mi akkor történt.

Rövid csend állott be. Alwyn a Klára arcát látszott tanulmányozni; s a leányt e vizsgálódás nem látszott sem zavarni, sem bosszantani.

Egy idő múlva épen olyan parancsoló hangon, mint kis leány korába tevő, gyermekimádójának mondá: hogy kezdje el már a történetet.

Az ifju mosolygott s kevés idő múlva elkezdé:

— Klára, most nem úgy kezdem, mint hajdan, hogy: „Egyszer volt, hol nem volt, még az operenciás tengeren is túl volt”, — hanem rögtön azt mondom, hogy egyszer a mult évben barátaimmal Calcuttában ebédeltem, az ablak mellett ülve a kertbe néztem és szivaroztam, midőn hirtelen valami hideget éreztem a kabátom alján felmászni. Oda pillantok s látom, hogy egy cobra. Megijedtem, de mégis volt annyi lélekjelenlétem, hogy mozdulatlanul ülve maradtam s csendesen tudattam a társaimmal, hogy mi történt, kérve őket, ne hogy életemet valami elhamarkodott tett által veszélyeztessék, hanem ha lehetséges, gondolkodjanak valami czélszerű segítségéről. — Megijedtek, de nem tudtak jobb tervet kigondolni, mint-hogy a kigyó-varázsló után küldjenek, remélve, hogy az lecsalja rólam az undok állatot, mert így életem veszélyeztetése nélkül nem ölheték azt meg.

Klára elfojtott lélegzettel hallgatta, de a mint Alwyn elhallgatott, e szavakat lihegte:

— Oh, Alwyn, hogy érezted magadat?

— Izgatottan, természetesen, de nem voltam megrémülve. A halállal sokféle alakban állottam már szemben s e rettenetes helyzet sem ijesztett meg. Hallgatva s mozdulatlanul ültem; multam, jelenem, jövőm feltárult előttem; bűneimre, szeretteimre, reményeimre, örömeimre s kötelességeimre gondoltam, melyek látszólag nemsokára bevégeződtek. Ott ültem a mérges kigyóval karomon, érezve a mint az testem melegétől vonzatva feljebb-feljebb csuszott. Nem rég beteg voltam s betegségem következtében gyenge és ideges; a cseléd már rég elment; az a tudat, hogy nem szabad mozdulnom, majdnem legyőzhetetlen vágyat oltott belém, hogy ugorjak fel s rázzam le magamról ez undok állatot, pedig ez a mozdulás biztos halálom lett volna. Így ültem, karomat egy jégdarabbá éreztem dermedni;

fejem, szívem égett, az a tudat, az az iszonyu érzés kezdett rajtam erőt venni, hogy ezt a helyzetet már nem sokáig tudom kiállani. Barátaim visszafojtott lélegzettel nézték kinomat. A csendet egy koronkénti sohaj vagy halk suttogásnál egyéb semmi sem zavarta meg. Idegeim annyira tul voltak feszülve, hogy a legcsekélyebb hang, egy erős ütés fájdalmas erejével hatott reám. Gyötrelmem oda fokozódott, hogy azt hiszem, miszerint néhány percnyi várakozás, végzetes lett volna reám. Fejem szédült, szemeim elhomályosultak, gondolataim tévedeztek s éreztem, hogy önuralmamot kezdem elveszteni. Hirtelen egy fehér alak jött a szobába. De nem mertem a fejemet arra fordítani, hogy tisztán lássam; de gondolva s remélve, hogy a kigyó-varázsló, szemeimet lassan a közeledő alak felé fordítottam. De nem az indus jött, hanem egy leány, egy fiatal hazámbeli leány, a ki egy pillanatig csendesen állott, egyik kezében egy tele csészét, a másikban egy tulwart tartott.

— Mi az a tulwar? — kérde Eleonora, ki kézimunkáját kiejtve kezéből hallgatott.

— Egy keskeny kardhoz hasonló fegyver — válaszolá Alwyn.

— Csinos volt a leány? — kérde Eleonora ismét.

— Nem csinos, hanem szép, hibátlan szépség — volt a válasz.

— Elég volt már; folytasd Alwyn — szólt közbe Klára türelmetlenül.

— Tehát — folytatá az ifju — e szép leány egy pillanatig előttem állott s kedves, megnyugtató mosolylyal nézett rám, mi idegeimet rögtön megnyugtatta. Egy szó nélkül, nesztelen léptekkel jött még közelebb, oly közel hozzám, a mennyire veszély nélkül jöhetett s a kezében levő edényből a tejet csendesen az ablak párkányára töltötte. A mint ezt láttam, abban a pillanatban eszembe jutott, hogy hallottam, miszerint a kigyók a tejet szenvedélyesen szeretik s csodálkoztam, hogy ez az egyszerű, de biztos életmentő szer hogy nem jutott előbb eszünkbe. Mozdulatlanul ültem, nézve a szép, bátor leányt, ki a felemelt éles fegyverrel kezében, mellettem állott, lesve az alkalmas pillanatot, midőn a kigyót megölheti. Nemsokára éreztem, hogy az megmozdult. Sasáságos hideg borzadály futotta végig testemet, midőn éreztem, hogy a tej szagától vonzott kigyó mint tekerődzik le lassan a karomról. Abban a pillanatban, midőn feje a kísértő folyadék felé hajlott, a leány fegyvere biztosan sujtott s a kigyó élettelenül esett lábaimhoz. Nem szégyelem bevallani, hogy a veszély elmúltával halálos gyengesség fogott el; midőn öntudatra ébredtem s szemeimet kinyitottam, egy pamlogon feküdtem, az a szép, bátor leány, életem megmentője, állott előttem, felém hajolva homlokomat eczettel dörzsölte s orrom alá tartá az élesztő szeszt. Természetesen hamar magamhoz jöttem s találtam szavakat, melyekkel életem hősies megmentőjének jóságát, érdeméhez méltólag megköszönjem.

— És ki volt e leány? — kérde Eleonora.

— Házigazdánknak a leánya s legkedvesebb barátomnak, kit reményem, hogy idővel szerencsém lesz bemutatni — a nővére. Jelenleg ők is Angliában vannak.

— És ön e kigyót a kisasszony emlékéért tartja? Hogy hívják? — kérde Eleonora kíváncsian.

— Fairfax kisasszonynak. Igen, ez egy emlék, melytől soha sem fogok megválni.

— S természetesen ön életéért szívét adta cserébe? — mondá Eleonora tettetett kötekedéssel.

— Oh — válaszolá Alwyn különös mosolylyal, az én szívem már rég nem volt szabad.

Klára nem szólott; ő csak az Eleonora e szavakat követő ostoba kötekedéseit hallotta.

— Bocsánatot kérek -- szólt közbe Nugente asszony de mi az utóbbi időben valóban oly keveset hallottunk önről, hogy bátor vagyok kérdezni, van-e már önnek felesége.

— Még nincsen.

(Folytatása következik.)

Kolozsvári farsang ötven év előtt.

Az 1827-ik évi farsang jótékony czélu álarczos báljáról egy prózában irt satyra vagy pasquill maradt fenn, mely Kolozsvár akkori társadalmi életét jellemző világitásban mutatja, polgári és előkelő osztályainak kitünőbb képviselőivel, azok társadalmi, politikai és erkölcsi gondolkodásmódjával s uralkodó eszméivel ismertet meg, gyöngéiket tárja fel s szelid gúnynyal ostorozza, szóval: az olvasót egészen azon kor eszmé- és életvilágába helyezi vissza.

Háromféle bál volt akkor divatban: a főranquaké, a polgári és álarczos, akkor úgynevezett maszkarás bál. Ez utóbbiban mindenki résztvehetett, de tényleg az előkelő uri és polgári rend s az intelligens világ vagyis a honoratorok osztálya volt túlyomó és irányadó.

A satyra-író egy ily költött álarczos bált ír le, napját Simplicius napra, márczius 2-ára teszi, a czél a szegények számára segélygyűjtés; mindenki álarczban jelenik meg; a pénztárnál, hogy teljes biztonságban legyen, az egész városi magistratus jelen van, úgy öltözve, mint a Culm-hegyi haramiák.

A bálházaat gr. Bethlen Lajos diszitette föl pappendékivel, enyvezte gr. Bánffy Dénes, főszakács gr. Lázár István, kukták br. Bornemisza Pál és József, gerendi br. Kemény Farkas s gardánfalvi br. Apor Pál.

Étkekhez a tehén húst adja gr. Teleki János, malaczhúst és bárányt br. Wesselényi Farkas, vadhúst rettegi gr. Bethlen József, a pánkónak való aradi mundlisztet Horváth Dániel.

Főpinezer Sándor István, dugóhuzó Székely Jankó, fején átalag, egyik kezében plucczer-sör, vice kellner Késmárki és Cseh Péter kormányparti íródiákok. A kancellár ígerte, hogy ha kell, még rendel elég ily segítőket. Futkosó gazda gr. Teleki Ferencz, futkosó gazdasszony a két magyar hazában Dezsőfiné.

Érdekes a bejárat diszitése. A mint az ember a bálterembe bemegy, látszik Erdélynek czimere: a sas, köröm és orr nélkül, a nap és hold teljes fogyatkozásban, a szászok hét vára krumpliból kirakva, íros vajjal egyberagasztva. Az egész országczimert a kétfejű sas farka alá szorítja be.

A redout közepén fekete állvány (posztament), rajta Kukuj cigány (akkori híres kolozsvári hegedűs), trombitát harsogtat s hirdeti ki az 1827-re kiadott báli regulákat. Rendfentartó comissariusok: gr. Kendeffi Ádám, a ki herculesi mellel előre hatolva könyökével csinálja a rendet, gr. Bethlen Lajos és Ferencz.

Érdekes megjegyezni, hogy épen ez esztendőben utasították ki rendőrileg e három főurat a maszkarás bálból a németeket kigúnyoló öltözetjökért. Erre van itt csipős vonatkozás.

Tisztaságra, külső csinra felügyelők a nothchalonce-ukról híres gr. Kemény Simon, br. Kemény Pál, gr. Vas Miklós és György.

A redout egyik szögletében egy szegénykő, melyre elretentő például ki vannak téve a sar-

kantyu, a magyar ruha és magyar táncznóták kottái.

Következik tízenhárom jelmez-jelzet (Tableaux).

Első. A nem rég elhalt gr. Bánffy György kormányzó árnya, a mint holdvilágnál, ködös időben a Gyalu feletti Vlegyásza hegy aljánál Zentelkével szemben feltűnik Igyekszik a hegyre fel, madame Fortuna tolja, de csak tövisbe kapaszkodik, a mi szur is, gyenge is. Nem tud oda jutni, a hol a nap süt.

Második. Egy jó gazdasszony, selyem morirt szoknyában eczetes átalagra ül, körülvéve egész sereg részint kaczer, részint vén asszonytól, a kik kötényök alatt, ridicöl-jökben s kosarakban férjök tudta nélkül hozzák a szalonnát, sonkát, gyümölcsöt, eczetet, lisztet stb. adják a gazdasszonynak, az vendégeli, kínálja, édesgeti a körébe jutni igyekző gavallérokat. Egynek ezek közül egyik nadrágzsebében champagner, burgundi, a másikban malaga, budai, tokaji bor, egyik mellényzsebében kifizetetlen kontók, kölcsönkontractusok stb. A gazdasszony jobbán egy aranyos ruhája, tobákos orru ur lorgnettiroz, hátán csüng az arany-gyapju-rend, zsebében Aba királyról való nemzetiségi leszámazási táblája s egy pár lunbra kártya; kalapján toll helyett egy pár szarv. Balfelől egy kamarás, színházi sugónak öltözve, tüle mellett Rabner irótolla. Körülállják bámuló udvari dámák, kiknek kalapja bécsi (bárba Ajtainé csinálta is helyben Kolozsvárt), papucok párizsi (a Vikol boltjából), vuklijokat is onnan Piertől rendelték, csak hogy az is Kolozsvárt készült. Beszélgetnek hol egy üres fejű aglegény-nyel, hol egy hazudozó katonával, hol végre egy moralizáló pappal. Az átalagon ülő gazdasszonynak ridiculában ez az öt könyv volt: 1. Meissnerische Heitzung. 3. A Botanikáról. 3. Maximák az authorokból, hogy lehessen mindenből pénzt csinálni. 4. Elegiák a fősvénységről. 5. A szegények gondozásáról.

Harmadik. Erdély földabrosza előtt ül egy kis vándor legény, görög bölcsei arczkifejezéssel, egy nagy kádár circinussal méregeti azt s azon tündök: hogy lehetett neki ily ki; provinciában születni? Felhág egy irtózatos magas lábára, hármat lép, mint Diogenes, mindenét magával viszi fel, oly magasságra, hogy az égiek párjától meghomályosult szemüvegével szülőföldét már meg sem ismeri, neveti utána igyekvő társait, kik őt még mind a földön keresik. Pédig oh! hol van ő már! Hogy le ne essék képzelődése magas lábairól, a hízlekedés geniuszához csipeszkedett: köntöse német bugyogó, esizmája magyar, frakkján lecsüngő mente, haja puderezett, fején franciscanus sipka, oldalán kard gyanánt veres fakereszt, nyakába ordo helyett olvasó, fejében az agyvelő helyett szentelt hamu.

Negyedik. Egy gazda, spanyol grandnak öltözve, szája bekötve, mint Harocratesnek, hogy bölcsek tartassék, feje állítólag tele szappanbuborékkal, palástja sasszárnyakból van, egyik kezében egy kinstár kulcsa, másikban egy rossz bankó.

Ötödik. Hátterben látszik egy üröm-tapló, mely csak füstöl, de lángot nem vet. Eleget fujja lélekszakadtig a Vlegyásza látszó árnyék, de nem éled a tűz, csak a füst gomolyog. A közönség nem akarja csudálni, mert nem tudja mi akar s mi lesz belőle.

Hatodik. Egy maszkara a török szultánt ábrázolja, a kinek divánja henklischből van (az egy szép sütemény), boflisch-sel (a szászok a szalonnát hívják így) töltve, pantoflija szebeni szattyán, bugyogója disznói szerálytuch (élc a szászok posztóiparára), fekete fajtánja veres rókával prémezett,

még a szülő apjáról maradt garderozból az Optelia turbánja, handsár helyett a brassai tanács háztól való fekete zománccos pallós, csibuk helyett magyar dohánynyal töltött burgói pipa; mellette hevernek tele zacskók körmöczi arannyal, Leopold-féle horgas máriásokkal, koponyája vászon, pozdorjával tápirozva.

Hetedik. Egy maszkara szent Györgynek van öltözve, szemben vele kétfejű sárkánnyal, egyike Luthert, másik Calvint ábrázolja, nyakát le akarja vágni, de pallósa tompa. A jó rend biztos, a ki a mi szent, semmit nem állhat, ezt lábán kivezeti a bálból s három esztendőre onnan eltűntja, meghagyva mindenkinek, hogy a XIX-ik században többé ilyen ál-ruhát (maszkarát) ne válasszon.

Nyolczadik. Gr. Kendeffi Ádámot ábrázolja, mint rendbiztos; jobb kezében lovag-ostor, baljában egy nagy sulyokbot, mindenre ügyelve jár alá s fel a bálban. P. Horváth Lázár veres nadrágban, réz paszomántos veres frakkban, Mitrowszkykalapján puszpáng bokrétaival s több mások gr. Kendeffi kíséretéből.

Kilenczedik. Egy maszkara Virgiliusnak öltözve, egyik kezében magnetizált keszkenő, asztala előtt a magnetizáló készülék; orrán vas-karika Krisztus urunk feszülete egy szegéből, ennél fogva vezeti egy kapuczinus, a ki másik kezén egy szép magnetizálódó leányt tart. Utánuk tart ecossis lépésben s énekl: hippák, hoppák Pamosi gr. Teleki Ferencz, disputálva a magyar Blandratával, P. Horváth Károlylal, hogy a poltrát miért nem veszi el három krajczárban.

Tizedik. Gr. Bethlen Károly kezében talért s aranyat forgatva édeskedik egy ifju tisztartónéval. Rinaldo Rinaldini, azaz gr. Bethlen Ferencz rá ront, de a bethleni zsidók ludmájából pallsada-ot formálva, kedves rabbinerjeket megvédelmezték.

Tizenegyedik. Egy udvari párton levő magyar koporsón ül, rá van helyezve a magyar konstitutio, mellette kutya-bőrös diplomák s eltépett armalisok, köntöse kameleon-bőrből, basilikus szemekkel, arca fakadékos, tüdője assa foeditát lehel, mája nincs, szive krisztály üvegből van, melyen átlátszik az eleven métey, feje Guck ins loch, melyben Teleki Mihály, Károlyi Sándor, Lázár János s más ilyféle magyarok portrait-i látszanak.

Tizenkettődik. Gr. Bethlen Pál, kezében Kniggé könyve a jó társalkodásról, melyet kibővíteni akar, zsebében farko piklik.

Tizenharmadik. Elek Pali ül az 1816-ki acták közt, gr. Csáky né törli homlokát, gr. Csáky puderezi. Horváth Dániel Trajannak öltözve, aradi lisztel puderezve, karján egy pár Thalia papnét vezet s kevélyen énekl: Ich bin der Schreiber Wetz, Wetz, Wetz, gereist durch die halbe Welt. Gr. Rheday Ádám tékozló funak van felöltözve. Bánffy Györgyöt, mint Don Juant, a bécsi és erdélyi hitelezők ördögöknek öltözve innen is, túl is ránczigálják, Matiszné kötőpálczával védi. Sárosberki gr. Teleki Ferencz à la prinz Eugen, hadi ruhába öltözve, tábori asztal mellett ütközet-planumot készít s br. Münchhausen könyvét akarja kibővíteni. (E könyvet a hazugságok könyvének mondják.) Gr. Vas Tamás toilette asztal előtt ül, vuklizza magát, háta megett Szabó Józsi áll és frizirozza.

Eddig a képletek.

Sokan ismertük az itt előforduló összes tableaux-tagokat, kiknek legérzékenyebb oldalai vannak itt érintve, gyöngéik a gúny fegyverével sújtva, a jellemzések legtöbbnyire a mily egyszerűk s rövidek, oly találók és hívek. Kikapja részét a gurma, az önnagyozó úgy, mint a henczegő dandy

és hízlekedő udvaronc. Csipős vonatkozás van a tanácsra és kormányzókra. Az 1827 év körüli politikai elnyomatás, Erdély alkotmánya felfüggesztése s az egész ország szellemi pangása érdeme szerint van megrova, a szászok hét váraikban való büszkélkedése játszi nevetségessé téve.

Erdély czimerének leírása, a gróf Kendeffyéknek bálból erőhatalommal kiutasítása azért, hogy maszkarájokat a németek sértésnek vehették s a nemzeti viseletnek és magyar táncznak üldözése a gúny ártatlan fegyverével oly hatással van megtámadva, a mi előtt meg kell szégyenülni az absolutismusnak, hátrálni a zsarnokságnak.

A gróf Bánffyt illető élczen az első képletben nehezen vehető észre az élesen szuró fulánk, de ott van az s vérezésig sebez.

A divatúzó kéjencz nők és férfiak pellengére állitva a másodikban.

A vándorlegény képlete s képzelgése classiens parodiája a tudományi elbizakodottságnak.

Szász honfitársainknak a török szultán leírása a hatodik képletben sikerült karrirozása.

Gróf Kendeffy rendbiztosi megbízása, a ki a legféltelenebb szabadság megtestesülése volt s Horváth Laczi costumje a comicumba átmenő szilaj gúny.

A kilenczedik képlet az álszenteskedőket és jezsuitismust álarcozza és sújtja le.

Éget, mint pokol tüze, sújt és tör, mint vasdorong, s mar, mint a választóvíz minden mondat, a mit a tizenegyedik képletben a satyra írója a rossz hazafiról ír és szól s a mit Horváth Dániel könnyűkedvűségéről néhány sorban oda vet, e férfiak egész jellemét kimeríti s csaknem beszélő szoborrá domboritja.

Költő és bölcész, történetíró és politikus e satyrából az 1827-ki korszak társadalma, politikai élete és emberei megismerésére sok hasznost és legtöbbnyire igazságos ítéletet talál, s azt hiszem, némi gyönyört és mulattatót is.

Nekem e kettő vott czéлом.

JAKAB ELEK.

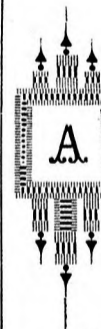
NŐK A FORRADALOMBAN.

Írta:

MICHELET.

Fordította:

TUSSAI GÁBOR.

A nők befolyása a 18. században. — Anyaság.

Az 1768, 1769 és 1770-ik évek különösen gazdagok voltak lángeszű gyermekekben; ez évek szülöttei: Bonaparte, Fourier, Saint-Simon, Chateaubriand, De Maistre, Walter Scott, Cuvier, Geoffroy Saint Hilaire, Bichat, Ampère s a tudományok sok más bajnoka.

Egy más korszak tíz évvel korábban (1760 körül) nem kevésbé meglepő. E korszak szülte azt a hősi nemzedéket, mely harmincz év mulva első szentelte meg vérével a szabadság barázdáit, mely e termékeny vérből megteremtette és megáldotta a hazát; a Gironde és a Montagne emberei, Roland, Robespierre, Vergniaud, Danton, Camille Desmoulins, az a tiszta, hős és megszentelt ivadék, melyből a köztársaság, Kléber és annyi más legyőzhetlen hadseregei teltek ki.

Vajjon csak a tiszta véletlen-e e két időpont gazdagsága, a hirtelen földuzzadó erő e fénytűzése? Szerintünk semmi se véletlen e világon.

Nem; e jelenség természetes és egyszerű oka az a pezsgő életnedv, mely e kort elárasztotta.

Az első időpont (1760 körül) a Rousseau idejének hajnala, befolyásának kezdete, Emiljének első hatalmas hatása, mely különös élenken nyilvánult az anyáknál, kik gyerekeiket szoptatták s a bölcsőket sziveikhez szoritották.

A második időpont a század eszméinek győzelme, mely nemcsak Rousseau általános megismerésében, hanem eszméinek előre látott győzelmében is nyilvánult a Voltaire nagy pöreiben s felséges védelmeiben. A nők elhallgattak s magukba szálltak e hatalmas rázkodások alatt: ápolták a jövő boldogságát. E kor minden gyermeke jelt viselt homlokán.

Hatalmas nemzedék, magasztos szerelem fénkölt eszméiből kikelve, égi lángba fogamzva, s egy nagyon rövid, szentelt pillanatban születve, melyben a nő a szenvedélyen át meglátta s imádta az Eszmé!

A kezdet gyönyörű vala. Új eszmék körébe jutottak a neveltetés, a remények, az anyai óhajások, s mindazon kérdések utján, melyeket a gyermek már születésével fölvet a nő, mit mondok, a fiatal leány szívében is még a gyermek létezése előtt. „Ah, legyen a gyermek boldog, nagy és szabad! . . . Antik szent szabadság, ki hősöket teremtettél, élhet-e fiam is árnyékodban? . . .” Ilyenek voltak a nők gondolatai s ezért láthatjátok őket elmerengve, vagy olvasva a sétatályokon s kertekben, hol a gyermek az anyja, vagy nénye szeméi előtt játszik. . . S mi-féle könyvet rejt el közeledésünkre a fiatal leány? Valami regény? Talán Héloïse? Nem; inkább Plutarch, vagy a Contrat social.

Bármit mondanak is, a szalonok és a csevegések bűbája másodrendűek voltak akkor a nők befolyásában. Ez eszközökkel a 14-ik Lajos korában hatottak. A 18-ik században már a nagy eszmék lelkesült szerelme és elvonult ábrándozása, valamint az a szilárd akarat tette őket legyőzhetetlenekké, hogy anyák legyenek a szó teljes, komoly értelmében.

Geoffrin asszony szellemes teréscselései, Staël asszony ékesszóló monológjai az antenili társaság, Helvétius vagy Récamiér asszonyok büvereje mind nem változtatták volna meg a világot; még kevésbé az írónők, Genlis asszony fáradhatlan tolla.

A mi a század közepén az egész helyzetet megváltoztatta, az volt, hogy az új hit hajnalának első derengésében a nők szíve s az anyák keblében két csillag találkozott: emberszeretet, anyai szeretet.

Ne csodálkozzunk, ha e két csillagból a szerelem és termékeny szenvedély izzó áradata, az ember fölött anyai szeretet született.

Staëlné és szalonja.

A Staël asszony lángesze fölött fölváltva két mester és két eszme uralkodott: 89-ig Rousseau, azon innen Montesquieu.

Huszonhárom éves volt 89-ben. Atyja: Necker fölött, kit vakon szeretett, s lelkesedésével kormányzott, teljhatalommal uralkodott. A genfi bankár soha se ment volna a forradalom utján oly előre heves leánya nélkül. A leány akkor telve volt lelkesedéssel, bizalommal; szilárd hite volt az ember nem helyes érzése iránt. Még nem befolyásolták és kissebbítették középszerű udvarlói, kik később körül vették. Staël asszonyt mindig a szerelem kormányozta. Az, melyet atyja iránt érzett, megkövetelte, hogy Necker legyen az első ember; s valóban, hite egy percze magos polczra is emelte. Bizonyára leánya sugalmazása következtében, az ál-

talános szavazati jogot akarta megkísérteni; kétes lépés egy nagy birodalomban, oly kevésbé előhaladott nép között; egészen ellenkező jellemével és igen kevésbé összeférő elveivel, miket azelőtt és azóta vallott.

Atya és leánya nemsokára megijedtek vakmerőségük miatt s hátrálni kezdtek. És Staël asszony kiket a feüllantok és angol barátok környeztek, ki bámulta Angliát, a nélkül, hogy ismerte volna, ragyogó, ékesszóló személyiséggé lett, s egészben mindazáltal középszerű, ha szabad így szólnunk, ki oly sokáig tartá elfoglalva a hirnevet.

Részünkről nem habozunk kimondani, hogy nagy eredetisége az első időben, dicsősége atyja iránt érzett szeretetében, s azon bátorságban áll, melyet atyjába öntött. — Középszerűségét pedig kereshetjük szellemes udvarlóiában: a Naborreokban, Benjamin Constantokban stb., kik az általa vezetett szalonokban nem kevésbé hatottak reá hatalmas úton.

Tekintsük közelebről mindjárt kezdetben az atyát és leányát.

Necker genfi bankár egy svájci kisaszszonyt vett nőül, ki addig nevelő volt, s kinek egyetlen hibája teljes tökéletességében állott. A fiatal leányt egészen körül vette az anyja, kinek ridegsége ellenében állott az ő könnyű természetével. Atyját, ki vigasztalta, csodálta, rendkívül szerette. Mondják, hogy Necker sokszor dicsérvén az öreg Gibbort, leánya hozzá akart menni nőül. E gyermek, ki atyjának már is meghittje s csaknem neje lett, hamar elsajátította atyja hibáit és jó tulajdonait, vegyest, az ékesszólást, érzélgősséget, pathoszt. Mikor Necker közreadta híres Jelentését, mit oly különbözően bíráltak meg, egyszer csak egy ékes apologiáját mutatják meg neki, mi telve volt lelkesedéssel; annyira áradt benne a szív, hogy az atya nem csalódhatott: a szerzőben fölismerete leányát. Akkor tizenhat éves volt.

Szerette atyját, mint embert; bámulta mint író; tisztelte, mint a polgár, bölcsész, böles és államférfi példányképét. Senkit se türt maga körül, ki Neckert nem istenítette: erényes naiv, inkább megható, mint neveléséges hóbort. Midőn Necker, dicsősége napján Párisba ment, s neje és leánya között a városház erkélyén megjelent, ez utóbbi lecsesett s elájult túlaradt érzései alatt.

Szellemi tehetségeihez mérve, nagy szüksége volt a szívre. Atyja menekülése s első reményei elvesztése után, midőn Rousseautól Montesquieuig a higgadt alkotmány-elméletekig jutott, a szerelemben regényes maradt; egy hőst akart volna szeretni. Férje, a becsületes, de hideg Staël Svédország követe, nem felelt meg eszményének. Az óhajtott hőst nem találván meg, a keblében levő hatalmas, forró szenvedélyben bizott, hogy ez majd terem egyet.

(Folytatása következik.)

HÁROM GYEREK.

Reggel fél hat óra. Kicsi mama már felkelt, s a tűzhelynél matozkálva, tejet forralt föl a bubinak.

Künn már egészen világos volt, de a kis szobában még alig virradt. Bubi kinyitotta szemét, körülnézett, elégedetlenül dugta újját szájaiba, majd türelmetlenül forgolódott jobbra-balra, s egyszerre csak hangos sirásra fakadt.

A másik ágyból mintegy varázsszóra kiemelkedett az ügyvéd úr borzas feje, s kétségbeesve kapkodta magára ruháit.

— Már megint kezdi . . . megint kezdi . . . mit csináljunk vele?

De kicsi mama tudta már mit kell csinálni. Rengetni kezdte ő méltósága bölcsőjét, majd — miután az nem használt — ölébe vette, s járt vele alá s fel a szobában. De a bubi még nem szándékozott elhallgatni.

— Tedd le kérlek, gyere a másik szobába, s várjuk be türelmesen a mig elhallgat! — szolt az ügyvéd úr, ki tegnap este sokáig dolgozott, s ezért ma reggel jót készült aludni. De kicsi mama csak mosolygott, s gyűgyögött tovább érthetlen nyelven a kis fiúnak, mire az lassan-lassan elcsendesedett, s megengedte, hogy visszahelyezzék bölcsőjébe, hol aztán nyugodtan folytatta tovább félbeszakított alvását, mintha semmi sem történt volna.

Ákos mérgeledött, s nagyokat ásítva öltözködött fel.

— Azt hittem, hogy ma reggel csend lesz — dühögött — tegnap este elfelejtett a rendes időbe muzsikálni.

— Ugyan hagyd el kicsi tata! Szerettek volna téged hallani, mikor elválasztottak, hogy muzsikáltál?

Ákos elnevette magát, — Nem emlékszem már — felelt — hanem bizonyosan nem olyan szépen mint a bubi! . . . Aztán odalépett a bölcsőhöz, s gyöngéden odahajolt föléje. — Alszik — suttogá — milyen jó gyermek! — Rengesd kissé ha nyöszörögni kezd — szolt kicsi mama, ki ezalatt piros babos kendőt kötött fejére, kezeit nagy szarvasbőr takarító késztyükbe bujtatta, s seprűvel és portörölővel felfegyverkezve bement a másik szobába.

— Eszti nehogy egyedül felemeld a nagy asztalt! — kiáltott Ákos, s utánna szaladt. — De mire is való, hogy te takarítsál? — zsörtölődött. — Talán bizony a bejárónőt akarod megkímélni, hogy meg ne erőltesse magát? Nagyon kifárad az igaz a mig felzammog a lépesön?

De édes, édes na — hiszen tudod, az a Sári — nyolcz óra helyett mindig tizkor jön — aztán hogy takarít? Kérlek nyisd ki az ablakot — addig megnézem mit csinál bubi?

Ákos készséggel tárta fel az ablakot, s az üde reggeli levegő beözönlött a szobába. Az ablakból épen a szomszédház kertjébe lehetett látni. A terebélyes nagy gesztenyefák lombjain átszűrődött a napsugár, s a porondos úton karikákban látszott a fény és árny. Egy kertészlegény épen öntözte a virágokat, s a vizeseppek megfeketíték a földet a virágok körül.

— Látod, kicsi mama — szolt Ákos, magához vonva Esztit, mikor az lábujjhegyen visszatért — látod, így fogjuk majd mi is berendezni a mi kertünket, csakhogy még sokkal szebben. Ott a georginák helyében rózsákat ültetünk, s oda a ház elé egy kis terrace formát rendezünk be.

— Aztán kétfelől két gruppa verbenát megrezedát úgy-e? . . . és te egy kis hintát is a bubinak! . . .

— Mindenesetre — magam fogom felkötni — de olyat, hogy mi is hintázhassunk rajta!

— És te — akkor — majd — megvesszük a szönyeget is — úgy-e?

— Igen, igen — majd ha az első pört megnyerem! . . .

— Hanem addig is, édes ügyvéd úr, jöjjön segítsen egy kissé port törölni! . . . Vigyázzon felborítja azt a tintatartót . . . A lábát is az asztal-

nak törölje le, öreg! Most még csak az ablakpárkányt — így ni — azt hiszem készen vagyunk! És a míg a szőnyeg megérkezik, terítsünk asztalt a reggelihez! . . .

Egy szőnyeg! . . . Az volt mindkettőjük legnagyobb vágya! Egy szép nagy, puha, tarka virágos zsenille-szőnyeg, szépen felterítve oda a diván elé, s molyen a bubi kénye-kedve szerint hengerkázhatott volna! . . . Minden este, mikor úgy együtt ültek a diván szögletében s a kicsike már aludt, minden este megbeszélték a szőnyeg dolgát, s azt, hogy hogyan rendezkednek majd be. Majd! . . . Majd ha Ákos az első pört megnyeri. Akkor külön irodát is fog tartani, igen — mindenesetre — s ilyenkor a berendezésben különösen pazar fényűzést fejtett ki.

— Látod — mondá — ide teszünk egy nagy masszív íróasztalt, bronz készlettel, ide a könyvszekrényt, s ide a divánt és székeket, hová a clienseket ültetem! . . .

— Jobb lesz annál előbb szép konyhakészletet szerezni be — jegyzé meg Eszti — hogy valahára itthon főzhessünk, s szomorúan gondolt az izetlen vendéglői kosztra s a majdnem üresen álló konyhára melyben — egyetlen disztül — egy nagy kerek szita függött a falon.

— Mindenesetre előbb azt vesszük meg — biztató Ákos — s erre Eszti teljesen megnyugodott. Jövő hónapban azt hiszem Berki úr mégis csak fölemeli fizetésemet — szólta Ákos elgondolkozva.

— Persze hogy felemeli — felelt Eszti. — Mindenesetre fel fogja emelni. Fel kell hogy emelje. Hiszen te vezetted az egész irodáját. Ő kényelmesen szivarozik, vagy sétál és füttyörész — te pedig dolgozol és fáradsz helyette.

— De kicsi mama — nevetett Ákos — honnan tudod hogy ő dolgozik-e vagy nem?

— Hát Riza kisasszony látja mindig az utcán — felelt Eszti — és aztán olyan kikeményített, nagy gallérja van, ni! Meg csunya, mérges szeme!

Ez döntő ok volt, persze. Ákos nevetett s jobbnak találta Eszti szemeibe nézni, mint Berki úr csunya, mérges szemei fölött elmékedni. Utóvégre bánták is őket Berki urat — vagy a fizetés fölemelést — vagy akár mit a világon? . . . Hiszen mindenek megvolt — ott volt a bubi! . . . Igaz ugyan, hogy Ákosnak addig is, míg saját irodát nyithat, más ügyvédnél kellett dolgoznia — meg Esztinek a délelőtti két zongora-leczkén kívül, egész délutánját elfoglalta az a vereskező, vig Riza kisasszony, ki okvetlenül meg akart tanulni himezni, de az első öltéseknél soha sem tudta tovább vinni, mert folyton beszélt, nevetgált és kinézett az ablakon. De hát — gondolta Eszti — ez csak addig lesz így, a míg Ákos az első pört kezeihez tudja kapni. Akkor majd a szőnyeg is megjön, meg az íróasztalos, puha pamlagos iroda is a cliensek számára, és — a mi a legfőbb — a konyhában sem fogja többet a szita képviselni a főző-edényeket. És akkor Ákos egész nap itthon ülhet és neki sem kell délelőtt a kis lányokkal bajlódni a zongora mellett, délután meg folyvást a Riza kisasszony fejét félteni, hogy még kiejti az ablakon a nagy köszöntgetésbe, midőn a tiszt urak arra lovagolnak. Igazán már szintűgy sajnálta, hogy nem fog majd többet tanítani, mert már szépen haladtak elő a kis lányok, s a bubi élénk érdeklődést tanusított a zongora-leczkék iránt. Kicsi mama ölében ülve, különös kedve telt benne kezével-lábával elősegíteni a darab hangzatosságát, s teljes erejéből igyekezett a billentyűkön táncolni. Ha ilyenkor kicsi mama bölcsőjébe fektette, oly hangosan protestált minden hasonló jog-

talanság ellen, hogy — a kis lányok legnagyobb öröme — szegény Eszti teljességgel nem hallotta meg a sok hamis hangot.

A délután — ha bubi különös jó kedvében van s sziveskedik egy teljes óráig csöndesen aludni — kevesebb háborítással, s több nyugalommal foly le. Pontban két órakor erőteljes ajtóbecsapás jelzi Riza kisasszony jöttét, mire a bubi álmából felriadva, élénk hangokban fejezi ki nem tetszését. Erre Riza kisasszony úgy összecsókolja a bubit, hogy az ijedtében elhallgat s jónak látja hamar elaludni megint. Ekkor Riza kisasszony elfoglalja rendes helyét az ablak mellett, s miután alapos felvilágosítással szolgál Esztinek a múlt téli jogász-bálban résztvevő hölgyek öltözetei felől, — s világosan kimutatja, hogy az ő piros tarlaton ruháján kívül a többi említésre sem érdemes — ebbeli búzgósága folytán úgy megszurja az újját varrótűjével, hogy azt vízbe áztatott zsebkendőjébe kell bonyálja. Minek következtében ujja úgy néz ki, mint egy török basának a turbános feje. Ezután egy kis körutat tesz a szobában s a tükör előtt hosszabb állomást tartva, némi magyarázatokkal látja el Eszti a hajfésülést illetőleg — de lódobogást hallva, előadását hirtelen félbeszakítja, s a nyitott ablakhoz rohan. Mire Esztinek ismételve feltámad abbeli félelme, hogy egyszerre csak Riza kisasszony fejét az udvarias tisztok az utcáról fogják felnyújtani neki. Ezek után elénekli a legújabb polkát, megmutatja milyen pompásan lehet rajta táncolni és megígéri Esztinek, hogy elhozza holnap a kótát és el is zongorázza neki, s miután már öt órát elűtötte, himzését Eszti gondjaira bizza, előkeresi kalapját, s a bubira újabb csókrohamot intézve, trillázva kievez az ajtón. Kivételkép néha csak kétszer rohan vissza, először mert elfeledte az „aranyos képű, drága Esztikémet“ is összecsókolni, s másodsor a fél kesztyűjeért, mit is alapos keresés után megtalál a zsebében.

Mennyit nevet aztán estéknél Ákos, mikor Eszti előadja neki Riza kisasszony viselt dolgait. Eszti is élénken tudakozódik az irodában történetek után s rendkívüli meglepedésére szolgál hallani, hogy a mai tárgyaláson Ákos képviselte Berki ügyvéd urat. — Nem is volt ilyen jó képviselője soha — szól Ákos büszkén, miért is Eszti egész komolyan meg kell fenyegetse, s büntetésül bubitól egy frieskát adat neki. A mialatt rettenetesen egyszerű vacsorájukat elköltik, nem is jut eszükbe, hogy miért nem lehet nekik is oly fényes lakomákban résztvenni, mint annyi ezer más embernek? . . . Bubi vígan sivalkoldva vándorol egyiknek öléből a másikba, a kis asztalon égő lámpa barátságos fényvel árasztja el a szegényes butorzatú szobácskát, s a nyitott ablakon csöndes, onyhe tavaszi este néz be.

— Te kicsi mama — szól Ákos, mialatt a bubi különböző mütéteket visz véghez nyakkendőjén — ha most egyszerre csak egy jóságos tündér jönne, s mondaná, hogy a mit kívánunk, azt teljesíti — mit is kívánánk tőle? . . .

Eszti meglepetve tekint rá. — Én . . . én igazán nem tudom — felel elgondolkozva — tulajdonképen nincs is szükségünk semmire . . .

— Persze, csak elsője ne lenne soha. Ilyenkor bizony mégis el-elkelne egy jóltevő tündér. Rendesen csak azon reggel jut mindkettőjük eszébe, hogy ma elsője. Ugy tetszett, mintha olyankor az ég beborulna, sötét felhők vonulnának a láthatárra s vihar lenne készülöben. Csüggedten néznek egymásra s aztán leülnek megcsinálni a költségvetést.

— Szálláspénz — onnyi, kosztpénz — fa — bejáróné — — onnyi meg onnyi — —

Ugy tetszett, hogy a vihar elvonul . . . Egyszerre csak megint beborult . . .

— A mosóné — fordul Eszti hirtelen Ákoshoz, ki az iránt rágesálva fogai közt, ép oly kérdő arccal tekintett rá. — Kereskedő, gyertya, gyufa — felel s csüggedten néznek egymásra . . .

Bubi — mitse törődve az élet gondjaival — jóízűen gagyogva rugdalózik bölcsőjében, kezecskéivel iparkodik megfogni lábait s messze ledobja a takarót magáról.

— Már ismét — kicsi tata — ismét? — kérdi bátortalan hangon Eszti s csak nézi, nézi, mint csomagoltatik be az arany zsebóra egy kis dobozba, mint tűnik el a doboz az ügyvéd úr zsebébe . . . s az ügyvéd úr, kalapja alá bújva, mint lép ki méltóságteljes léptekkel az ajtón. S az ablakból utána nézve látja, hogy halad tova az utcán, igyekezve egész elfogulatlanul látszani, s mégis úgy nézett ki épen, mintha azt hinné, minden ember tudja, hova igyekszik ő most.

Bubi nyugodtan gagyog tovább, s abbeli örömeiben, hogy sikerült végre lábacsukját megfogni, hangosan sivalkódott föl.

Félóra múlva visszatér Ákos, s ragyogó arccal nyom egész csomó bankjegyet Eszti kezeibe.

— Nem látott meg senki? — kérde Eszti aggdóva.

— Csak egy néhány vénasszony, meg egy régi collegám — felel vidoran Ákos — de tettem magam, hogy nem ösmerem őt.

— De többet nem mégy, ugyebár?

— Nem lelke, csak még egyszer, mikor kiváltom. Pedig az a nyájas képű úr olyan barátságosan mondta — a viszontlátásra — hogy szinte kedvem volna mindennap elmenni! . . .

Másnapra már feledve van minden kellemetlenség, a fellegek elvonulnak, a láthatár kiderül, s az aranyóra fényével ismét felsüt a nap — egész a következő primáig, mikoron is ismét kísértetni kezdenek a kereskedő, meg a mosóné. Ákos néhányszor kinyilatkoztatja, hogy szeretné, ha minden hónap csak másodikán kezdődne s elsőjét valahogy ki lehetne törölni a naptárból. — Mindaddig — teszi hozzá — míg az első pört — igen — csak az első tudnám megkapni . . .

Egy délelőtt, midőn Eszti épen arra a nevezetes felfedezésre jött, hogy a bubi valóságos csodagyerek, mert nyolcz és fél hónapos korában már a harmadik foga is szerencsésen kijött, a nélkül, hogy valami nagyon rosszul lett volna — egyszerre csak egészen magánkülön ront be Ákos s örömtől ragyogó arccal csókolja össze Eszti, s aztán a bubit is, ott a hol éri.

— Édes, édes — mondtam ugy-e? . . . tudtam előre . . . az a nyájas képű úr . . . az óráim . . . ma délben . . . oh csak hogy megvan! . . .

— De hát mi az? Mi van meg? Az óra?

— Dehogy — dehogy. Az első pör! . . .

Lassanként végre megérti Eszti, hogy midőn ma délben ott volt Ákos az óráért, az a nyájas képű úr, bizonyos ügy megbeszélése végett, ebéd után mindjárt felkeresni ígérte.

— De kicsi tata, hát hogyha nem afféle — kétkedék Eszti.

— Mit? . . . Micsoda? . . . Csak tudom én! Egy perről van szó, egy gyönyörű perről, melyet én fogok megnyerni! . . . Angyalom . . . meg van a szőnyeg, konyhaedények — minden, minden — Bubi, hallod . . . hogy fogunk majd hintázni . . . hopp, hopp! . . .

Esztinek örömeiben két ragyogó könyecsepp gyűl szemeibe. Ebéd közben legalább is háromszor felszöknek mind a ketten, kinézni az ablaknál, nem

jön-e még a nyájas képű ur s ebéd után buzgólkodva szedik el az asztalt s Ákos a székeket mind a fal mellé rakja, azon reményben, hogy így talán mégis némi irodai színezetet kölcsönözhet az ebédlőknek.

— Mi bemegyünk a másik szobába — inditványozza Eszti — nehogy még a bubí zavarni találja a jó bácsit! . . .

— Persze, persze — helyesli Ákos — nem szereti a gyermekírást, bizonyosan nem szereti! . . . Eszti ölébe veszi a kicsit, Ákos bölcsőjét viszi utána, behelyezik a párnák közé s szépen kérélik, hogy aludjék el. De bubinak ma nincs szándékába aludni. Különös játékos kedvében van, s a mint kicsi tata föléje hajol, hirtelen nagy előszeretete támad annak göndör barna szakállá iránt. Két kacsóját belemélyeszi s teljes élvezettel rángatja ide-oda. Nyilván azon szándéka van, hogy azt majd leveszt onnan s szájába fogja, mint minden egyebet is szokott. Kicsi mama nevetve siet Ákos segélyére, majd kiveszi bubit a bölcsőből s aztán letelepednek mindhárman az asztal alá, hol is bubí megneheztelvé a háborításért, hathatósan bizonyítja, hogy jobb lett volna őt a bölcsőben hagyni.

Egyszerre csak a bejáróné váratlanul bedugja széles, mosolygó ábrázatját az ajtón. — Egy ur várakozik künn, valami dologban jött az ügyvéd urhoz, beengedjem-e?

Ákos egyszerre felugrik.

— Engedd, ne engedd . . . persze, kogy enged . . . hadd várjon kicsit . . . azaz ne várjon . . . mindjárt megyek! . . .

Hamar lesimitja haját és szakállát, megköti nyakkendőjét s igyekezve hivatalos arcot ölteni, kilép a nyájas ur elé, kinek kedvességét és jóságát Eszti nem győzi magában dicsérni. De bármennyire igyekezik, a betett ajtón keresztül nem hall semmit, csak Ákos kiléptekor hallja, mily édes, mézes hangon tudakozódik az a kedves úr Ákos hogyléte felől, s háromszor is elmondja, mennyire örül rajta, hogy ily jó színben láthatja. De aztán mind halkabban, halkabban beszél — csak Ákos léptei hallszanak, a mint sebesen jár alá s fel a szobában, majd hevesen kiált valamit, mire a másik úr édesdeden nevet, s Ákos mind izgatottabban s haragosabban kiált . . .

Eszti el nem tudja képzelni, mi történt? . . . sőt a bubí is, komoly megfontolás után, hangos kiáltásokban, s csak általa érzett szavakban ad kifejezést bámulatának. Egyszerre a külső ajtó nagy zajjal becsapódik, s pár percze rá belép Ákos a szobába. Arcza izgatottan ki van pirulva, de megelégedettségtől sugárzik.

— Nos — kérdi Eszti, feszült várakozással.

— Kilöktem az ajtón! — felel Ákos diadalmasan.

— Az istenért, de hát mi az? mi történt? . . .

— Semmi, csak azt akarta a gazember, hogy kétszer kettő öt legyen. Azt hitte, hogy — mert ő lett volna az első nálam, meg mert nem szívok havannát, s az órámat néha elviszem látogatóba — hát mindenre ráállok? . . .

De hirtelen elborul arcza, hosszan néz a bubira, majd Eszti-re tekint, s elgondolkodva szól: — tulajdonképen talán mégis igen hirtelen cselekedtem . . . talán meg kellett volna gondolni a dolgot . . . Most már nem lesz szőnyeg, Eszti . . . és minden, minden . . . ki tudja meddig? . . . Mit szólsz hozzá Eszti? . . .

— Azt mondom, kicsi tata, hogy a mit tetted, nagyon jól tetted . . . és hogy tulajdonképen nem is kell szőnyeg, mert látod a bubí, ő még igazán nagyon kicsi, és nem tudja . . .

— Persze — nevet Ákos, s megcsókolja kicsi mainút.

TUTSEK ANNA.

BÁL-KRÓNIKA.

Korcsolyabál.

— Február 23-án. —

Karneval búcsuja méltó volt önmagához és a korcsolya-bál rendező bizottságához. Fényes és pompás ünnep volt, díszben és kedvben egyaránt. Olyan búcsu volt ez, a hol a válás fölötti fájdalom vídám kacajban nyilatkozott, a hol a Beethoven San Sebastianja helyett „Katinka-kerिंगót” játsztak és „Zsuzsu“-polkát, s a hol a csipke-zsebkendőket inkább ylang-ylang, mint könyvek nedvesítették.

Nincs is miért búsulni.

A herceg elutazott, már t. i. Carneval, a föld azon részére, a hol később hajnalodik, hanem a felesége: Terpsichoré, az itt maradt. Részemről sokkal szívesebben hódolok az asszonynak, mint az urának.

Krónikába méltó volt az idei farsang! — Bevonulása szerény vala, majdnem zajtalan, diadal kocsijának mintha kellett volna a — szekérkenő! S ime! Udvara folyton népesült, zaja nőtt, titkai szaporodtak s kosarából három olyan elite-bál került világ elé, hogy számot tesz egy ember emlékezetben. A korcsolya-bál e három egyike volt.

Barcsay Domokosné urasszony, ki a bálanyai tisztet kiváló szeretetreméltósággal töltötte be, rendkívül díszes és elegáns özszeállítású krém-selyem ruhában, kevéssel kilencz óra után jelent meg a bálon s a rendezőség üdvözlését fogadva, elfoglalta helyét a számára izléssel összeállított emelvényen.

Táncz kezdődött ezután, előbb andalgó, később ropogó magyarral, táncz . . . hajnalig. Részt vett benne mintegy negyven pár, s a következő szépek: Aubin Róza és Clarisse, Boér nővérek, Biasini Anna, gr. Bethlen Bálintné, Donogány Julia és Valéria, Erdélyi Béláné, gr. Eszterházy Ágnes, Fangh Iza, Groisz Helén, Girsik Ilka, Horváth Gyuláné, Henrich Ilona, Juchó Ilona, Klein Róza, Kapel Ida, Merza Gizike, Mayer Ilona, Maisner Mari, gr. Nemes Zsuzsanna, öz. dr. Reissné, Szöcs Fanni, Széki Miklósné, Sebesi Margit, Thoroczkay Klára, gr. Tholdalagi Elise, Tisza Jolán és Anna, Velits Kata, Vajda Ilona, Zeyk Elise és Ila.

Sok volt a fehér ruha s a hópilikés illuzion. A rózsaszín inkább a falakon dominált arany és ékes repkénylomb között. A kedv olyan volt mint a rakéta. Előbb sustorgott, azután villámlott.

Mikor Pongrácz Laji belefáradt, a katona zekar kezdett a muzsikába pihent erővel, pedans tactussal, úgy, hogy az ember karmesteri páleznának vélte a lábait; mignem közös akarattal sikerült nekik a tánczos-népet kifárasztani, akkor azután oszlani kezdett a társaság, pirkadni kezdett az ég alja s kialudtak a csillárok. . . .

SELADON.

SZINHÁZ.

Az „Ember tragédiája” a kolozsvári színpadon.

Budapestten valóságos irodalmi ünnep volt Madách nagyszabású drámai költeményének színterhozatala. A hírlapok özönnel hozták a magasztaló, a lelkesnél lelkesebb tudósításokat. Irodalmi eseménynek üdvözölték. Az előadás fénye, pompája, a változatok gazdagsága huzamos időn át Budapestre vonzotta még a vidéket is. Az élvezet, melyet e fenséges alkotás a maga egészében nyújt, képek sorozata által darabokra szakad ugyan és ez által veszt erejéből, de a megható jelenetek közvetlen szemlélete, a zene rejtélyes hatalma, a díszletek művészi staffage-a pótol sokat, a laikus előtt mindent.

Madách drámai költeménye megint komolyabb méltatás tárgya lett. Előidézte Pulszky Ferencz szellemes fölszólalását azon sötét pessimismus ellen, melyet e költemény önt a szívbe és lehangelő hatásával a haladás végtelen mezején a remény éltető hevéből lelkesített keblét esüggedésre hűti le; a haladás elleneinek elégtételt ad: Athen és Párizs forradalmait kisszerű, lármás, utcai mozgalommá sülyeszti le; az ember gyengéi száz nyelvű tolmácsot lelnek és a reactio szellemét látszik a költő apostrofálni. A vég a teljes megsemmisülés, teljes kiábrándulás hatását hagyja hátra . . . az isteni kegyelem segítségével a keserűségek hosszú során át vigasztal, de nem emel föl; enyhít, de nem gyógyít.

Pulszky felszólalásaira volt riadó. Rátámadtak, Pulszky szellemes megjegyzése szerint, nem a mesterek, de a czehbéli segédek. E polemia felébe emelkedik érték tekintetében Madáchnak Erdélyi Jánoshoz intézett azon levele, melyet a „Vasárnapi Ujság” tett közzé, mely részben hasonló természetű vád ellen védekezik, t. i. mintha Madách a socialismus eszméjét akarta volna neveltség tárgyává tenni. „Inkább irtam legyen rossz „Ember tragédiá”-ját, melyben a nagy szent eszméket nem sikerült érvényre hoznom, mint jó „Ördögi komédia”-t, melyben azokat neveltségessé tettem.” Így védi magát Madách és egyszermind illetékes kezéből adja a kulcsot költeménye magyarázatára. E kulcs: az ember gyengébb, mint eszméje. Az isteni kegyelem egyetlen potlója e gyengeségnek és az önhibái miatt mindannyiszor bukott és az öngyilkosságig kergetett ember egyetlen fel-emelője. Mennyi elmélet, eltérő magyarázat vált ez egyetlen kijelentés által tárgytalanná!

Jó volt e művet a színpad próbájának kitenni. A színpad a gyakorlati érték megítélésére nagyon alkalmas próbahely. Még jobban megerősített rég táplált meggyőződésomban, hogy Madách bölcselő szelleme a politikai actióra készülő magyar nemzet pusztai elmélyedéséből, a megváltó, nemzetet átteremtő egyetemes szabadság Igéjének kijelentését váró magyar nemzet hiszékeny várakozása feletti kételyből meríté az alapeszmét. Az „Ember tragédiá”-ja sajátos jellemvonása, mely megkülönbözteti minden bölcselmi problémával foglalkozó nagyobb költeménytől, úgy Fausttól, mint Kaintól, valamint Quinet Ahasverusától, hogy a költeményt át meg átható bölcselmi szellem az ember küzdelmét és bukását politikai és társadalmi szempontból látja és látatja. Faust az ember erkölcs és hitvilági mélységeit és magasságait bebarangolja, a művészi eszmények csalfa tünderei által ide s tova vezetetik, míg oda jut, hogy . . . tenni akar. A betoduló tenger ellen gátot akar

emelni. A végtelen helyett egy pontot megvél és magáéknak vall és azt érez karral megtartani megkísérli.

Madách Ádámja e ponton kezd, miután a paradicsomból kiűzettek. És míg Faustnál van Mephistonak dolga, míg e gazdag kedély minden kincsét rendre fosztja meg; Lucifer maga tárja föl az eszme-világ dialektikai ellentéteit Ádám rajongó lelkesedése által üdvözölt megváltó eszmével szemben. És itt van hitem szerint Madách conceptionjának eredetisége, a megoldás legkevésbé az. Míg a mysterium keretében mozgó Göthénél a mennyország egész titokteljes hatalmával jelenik meg és a szüz által megváltott Getrud megváltó erőt a keresztyén mythos természetes felfogása szerint nyer: addig Madách ege nagyon szegény, mert Madách az Ur által a politikai és társadalmi, tehát világi tusaiban elmerült embernek mondatja ki a megnyugtató szót, hogy „mondottam ember: küzdj és bizva bizzál!” Madách nem a keresztyén mysteriumtól merít erőt és ez művének gyengéje. De van ám ereje, roppant ereje. Az emberi fejlődés és haladás nagy etapejait mutatja be; az eszmék esuespontjairól mutatja meg a lejtőt; az öszhang harmonikus egységéből hozza ki a dissonantiát és e gondolat a conceptionnak oly páratlan egységet kölcsönöz, melyhez fogható egy bölcselmi költeményben sincs. És épen e fénydalt tette láthatóvá, intensív erejűvé a színrehozatal. A külső harez: látható, szemléltető. Az ember az emberiségben arcot ölt. A paradicsomból kiűzött ember a család és tulajdonon eszméit öntudatlanul dobja a világba. Lucifer ezt tudatosan látja. És a haladás útján ez ismétlődik. A pessimismus lehangoló bölcséletét Lucifer érvényesíti mindannyiszor, valahányszor egy-egy új eszme diadalra jut. A világ fejlődés pessimistikus képeit látjuk, a nélkül, hogy ez eszmék teljes erejét éreznék. De azért a haladás e ragyogó napjai sugaraikat szívünkben hagyjuk és e sugarakból alakul a nagy úton tündöklő „bethlehemi“ esilág. Nem a szeretet, nem a hit, nem a remény körében mozog Madách műve, de az értelmi felvilágosodás újabb meg újabb haladásait mutatja be. Épen azért Volney: Les ruines cz. művével rokonabb, mint bármely mással. Az értelmi haladás láttatja be a pharaóval hatalmas ürességét, örök időre szánt gulája porba merültét; az értelmi haladás vetteti meg Ádámot a szabadságra éretlen népet, melynek fenségében vetett hittel tért meg Miltiades, hogy letegye hatalmát; az értelmi haladás láttatja be a római kéjenczel a fertőt, melybe sülyedt és üdvözölteti az új hit apostolát; e haladás emeli a középkori eretnek üldözés felibe és készletti szerterombolni a zárdát, mely elválasztja kedvesétől; e haladás érzése fúrasztja ki Keplert a csöndes, közönyös időben. És itt állunk meg: a leg-erősebb bizonyíték a mellett, hogy Madách a nemzetek küzdelmének sorompói előtt türelmetlenkedő magyar közérzéstől vette a meletet alkotásához: Kepler felfogása. Kepler, a tudós, egy udvarhölgy férje, az udvari étiquette nyügoi közt álmodja meg a francia forradalmat. Hol kell ennél fényesebb bizonyíték a mellett, hogy Madách a politikai és társadalmi haladás pessimistikus képét nyújtja? Kepler a tudós: szabadságról álmodik. Nem az élvezet, a kéj végtelen szabadságáról, mint Faust, de a népek sorompóit átszakító politikai és társadalmi szabadságról.

A tudós a XII. színben is az egyenlőség mindent egy színvonalra helyező teljes uralmát magasztalja. Tehát a hol Madách az emberi gondolkodás elvontabb köreiben mozoghat vala, ott is a politikai és társadalmi lét érdekli. És vegyük föl az

elejtett fonalat. Az értelmi haladás ábrándítja ki Dantont rajongásából. A két nő: a marquisnő hozzáférhetlen fensége és a phrig sapkás forradalmárnő aljas, undorító érzékisége: elég ellentét volt arra, hogy lássa mit rombolt szét a multból az eszme feltartoztathatalan útján és minő fertő borítja el a jelent, melyből egy újabb eszme emeli föl az embert. A londoni kalmár élet, a gyár és tőke eszmét tagadó munkafelosztása folytán gépkerékké súlyosított emberi lét türethetetlen voltát is az értelmi haladás mutatja meg mikor lépcsőről-lépcsőre az értelmi haladás Ádámot a phalanszter egyéniséget megsemmisítő, családot szétromboló nagy keretébe sodorja, sőt innét föl a légürbe röpti, hogy a jégvilágba szálljon alá: ép ez értelmi haladás veresége képezi a katasztrófát, mely Ádámot az öngyilkosságba űzi. Éva édes titka menti meg. A reménység születendő. A szív a kifáradt agynak megmentésére siet. A tudás után a szeretet lép föl és a szeretet magával hozza a hitet és reményt. Ime, csak egész költeménye végpontján érintkezik Madách az eszme körrel, mely a mysterium levegője.

A színpadon Paulay bámulatos ügyességgel jelenetezett mű alapeszméje teljesen kidomborodik és épen ez által hat. A tanköltemény a drámai világba lép. A cselekvés éltető elemévé lesz és Madách költeményének valódi egysége, alkotásának ereje érvényesül.

Határozottan szép gondolat volt színre hozni. A mély gondolatok egész sora kifaradt, mik csak értelmi láncolatban álltak a költeménnyel, de nem a cselekvés testéhez tapadtak. Élesebb kritikát a mai életre nem lehetne csinálni, mint a Toner jelenetével csinált Paulay. Az eszmélenség egyhangú üzérkedése, a hiúságok vásárának untató szemlélete, kisszerű képe hatott legkevésbé. Róma és Párizs hatolt mélyen, elragadóan. Ott az érzéki márból felrázott emberiség első igaz hódolata az eszme előtt elvarázsoló hatással van; itt a szabadság kijelentésének válaszfalakat romboló hatalma ragad magával. Az égi jelenet a zene gyönyörű kísérete mellett oly fényvel tölt el, hogy határozottan fokozza Madách művének leggyengébb oldalát: a hitélettel érintkező részletét. Az elő- és utójáték öszhangja mint bámulatosan értékes gyöngy-sort egybefoglaló drágakő ragyog. Az első jelenet paradicsomi jelmeze, Miltiades nevének ragyogó palástja, Julia ingerlő stolája, Kepler nevének Borbáranak barock piperéje, a francia marquisnőnek a nemes római izlés renaissance-ára valló jelmeze, mely egy perez alatt a forradalmárnő buja foszlányává szakad szét. . . . az Ádám oldalán az eszményi magasság és erkölcsi sülyedség láthatatlan lépcsőjén haladó nő mutatta be új meg új alakban. A középkor lelke érintett, Isaura láttára és a jelen izléstelen hiúságát éreztük a polgárleány szemléletére. És hozzá Jászai hangja mennyit változik! Éva ártatlan nőiessége, Luciának a honszeretet fenségét sugárzó méltósága, Juliának akéjvankosán elmerengő borongása . . . de mit soroljam föl tovább: a nő minden alakja beszélt e hangon igazán. Mikor a légyottra siető Borbára Keplertől pénzt kér, hogy érzett a könnyelműség alapján romlatlan kedélye Jászai Mari hangján és minő dissonantia sérté meg fülünket a forradalmárnő rekedtes hangjának hallására! A diszletek meglepő szépek valának. Az előadás művészi öntudatra és színészeinknek a szellem óriás iránti igaz hódolatára mutatott. Madách műve vesztett törmérdek részletet, de nyert a compositio egységének kidomborítása által. A pessimistikus hatás hidegét erősebben éreztük és ezt érezhette Pulszky, de az élettéljes mozgalom, a cselekvény gazdag válto-

zata az emberiség nagy egészét éreztető velünk. Ép ebben van Madách ereje. A kollektív embert ő már 1859-ben érezte . . . mennyit haladt ez eszme azután! A társadalom fölemészti eszméinket, de regenerálja erőnkét . . . Sokat bukik az egyes; nem egy nemzet sirja nyilik meg, de a haladás eszméje tovább halad végtelen útján. Ezt éreztük az Ember trágedia hatása alatt. Nem fölemelő-e érzés? Lehet-e a drámának egyéb célja? A ház föl-emelt árak mellett is zsufolásig megtelt.

HEGEDÜS ISTVÁN.

A figyelmetlen „Figyelő“ figyelmébe.

A „Figyelő“ cz. havi folyóirat, mely mint irodalom történeti folyóirat gerálja magát, februári fűzetében lapunkról is megemlékezik oly alaposan és oly igazságérzettel, mely példaképpen felhozható mindazoknak buzdítására, kik még vidéken is merészelnék valami szolgálatot hozni az irodalomnak. Lapunkról annyit mond vegyes közleményei közt jó apró betűkkel: „Élet és irodalom“ czimvel Korbuly Bogdán és Hegedüs István adnak ki szépirodalmi hetilapot, mely azonban egyáltalán nem jobb a fővárosi rosz szépirodalmi közlönyöknél.“

E pár sornyi „méltatás“-ban két valótlanág van. Először a szerkesztő Korbuly József és nem Bogdán; másodsor a lapot „Élet és Irodalom“-nak és nem „Élet és irodalom“-nak hívják. Apró, de egy irodalom-történeti közlönynél nem megvetendő tévedés. Ha a dr. Tolnai Lajos által szerkesztett „Figyelő“-vel szemben annyi „méltányosság“-ot tanusít, hogy kijelenti, miszerint kivéve a mit Tolnai Lajos ir bele, silány dolgokat ad, megteheti vala, és mi kegyességét megköszöntük volna, ha kijelenti, hogy az Élet és Irodalom silány termékeket tartalmaz, kivéve a mit belő Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zsolt, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Ábrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sámi Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátóni Gyula, Medgyes Lajos, Lövei Klára stb. irnak. A felsorolt nevek lapunknak eddig megjelent kilencz számában fordultak elő. A lap e rövid pályafutás alatt foglalkozott az élet és irodalom viszonyával, a nemzeti színház ügyében memorandumot adott, a magyar nép jelleméről beható megjegyzéseket tett közzé. De mindegy. Ez semmi. Csak annyit kérünk a „Figyelő“ szerkesztőjétől: méltóztassék a felsorolt nevekre megtenni a dr. Tolnai Lajosnak kegyesen odavetett dicséretet, hogy kivéve őket, a többiek silányságot adnak.

És — ápropo! az irodalom-történeti lap nem vette észre híres „repertoriumai“ készítése közben, hogy lapunk közlé Czakó Zsigmondról saját édes anyja emlékiratát. Ez is ebben a „kilencz“ számban fordul elő. Számítsa ki Aigner úr a procentet: hány procentje silányság az Élet és Irodalomnak, hány procent ér valamit. A százalék számításához úgy is kell értenie egy kiadónak. Legyen szives a „Figyelő“ ezeket becses figyelmébe venni. Erre kéri alázatos szegény szolgálja:

Az „Élet és Irodalom“ szerkesztősege.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt. 1884. márczius 1.

— JÁSZAI MARI új életet hozott színpadunkra. A közönség ösztönli a színházba, bámulni a kitűnő művésznő játékát, gyönyörködik e zengetes modulációra végtelenül hajlékony hang kifejezésteljes zenéjében. Először fellépett a múlt hétfőn volt. „Borgia Lucretia” alakításával fölvarázsolta az első romantika bűbájos világát, mely a keresztyén irgalom és szeretet végtelen kimeríthetetlen gazdagságában úgy hiszen, úgy bizik. Egy a bűnfertőjének legelső fokán álló nőben az anyai szeretet megváltó erejét emelte diadalra. E szeretet hamvasztá el Borgia Lucretia bűnös alakját azon percben, midőn Gennaro leszúrja mint forrón szeretett barátja aljas gyilkosát. Lucretia meghal, de a szeretet tisztító hatalma keblünkbe száll le. Jászai hangja az örülésig fokozott dühöt, az átok és gyalázat zsákmányául esett nő bosszuját és az esengő szeretet jeget olvasztó remegését kifejezi e hang. Egyik végletből a másikba egy percz alatt csapott át, mint Hugó merész képzelme ellentétekben gyönyörködő szelleme alkotó Borgia Lucretiát. A költő merész szárnyalását Jászai művészi felfogása ütölte. Hatása mély és megragadó volt. Proteusi változatosságát tehetségének Évában tündökölteté legszébben, mely alakításról más helyen emlékezik meg lapunk.

— KOVÁCS GYULÁBAN MINŐ KINCSCSEL BIR SZÍNHÁZUNK soha pregnansabbul be nem bizonyítja e gazdag művészi és költői egyéniségét, mint e napokban. Farszort, majd nem minden nap igénybe vett ereje acélrugékonysággal dicsekedhetik. Látszik, hogy hivatása fölemeli mindannyiszor. Minő munka, minő fáradhatatlan rendezői tevékenység kellett ahhoz, hogy Madách nagyszabású műve a nagy szellemhez méltó alakban jelenjék meg színpadunkon! És Kovács fényes sikerrel hozta azt színre. Igaz, hogy színészeink buzgalma kiváló dicséretet érdemel, köztük Szentgyörgyi értelmes felfogása, komoly ambíciója, Gabányi egyéni tőképessége, nem is szólván a nőkről; de Kovács e segítséget nem is tekoztá el. Fölhasználta, érvényesíté teljes mértékben. Nem tehetjük, hogy Kovács Gyula iránt e helyen ki ne fejezzük azt, mit velünk együtt a közönség érzett: elismerésünket.

— A KOLOZSVÁRI ev. ref. collegium ifjusága saját kórház-alapja javára 1884. évi mártius hó 7-én a városi vigadóban Dr. Török István tanár elnöklele alatt hangversennyel egybekötött táncestetélyt rendez.

— A „FIGYELŐ” BIRÁLATA, melylyel lapunkat részesíté, visszatetszést szült szélesebb kökben is. Székely János ügyes tollából egy nagyobb tárczacikk jelent meg e három soros gorombaságra az „Ellenzék” mult csütörtöki számában, melyet a lap szerkesztője egy csillag alatti megjegyzésével egészen magáévé tesz. Lapunk iránt tanusított szíves figyelemért tisztelt kollégánk és cikkiró úr e helyen fogadja köszönetünk kifejezését.

— JÓKAI FÉLÓLVASÁSA KASSÁN. A társalgási egylet a Jókai-ünnepély eredménye tárgyában ülést tartott. A felolvasás tiszta jövedelme 414 frt 64 kr., melynek fele új színház építésére, 103 frt 67 kr. a hírlapírók nyugdíjalapja javára és ugyanannyi a magyarosodás terjesztésére fordították. Ez ülésben a társalgási egylet elhatározta, hogy 100 frttal a Petőfi-társaság alapító tagjai sorába lép.

— A KISFALUDY-TÁRSASÁG február havi felolvasó ülésén Beöthy Zsolt tett jelentést. Jelenté, hogy a királyné a közoktatásiügyi miniszter úr értesítése szerint Bartalus István által ő felségénél felajánlott „Arany János dalai”-t kegyesen fogadta Csalamjai „Cinna” fordításának bírálói: Zichy Antal és Berczik Árpád több javítást ajánlottak, melyek értelmében át kell dolgoznia Csalamjainak fordítását, ha a Kisfaludy-társaság által kiadati kívánja. Ezután Tóth Lőrincz olvasott fel néhány részt „Mária Terézia jellemrajza” cz. munkájából. Mária Terézia női jellemét finom vonásokkal rajzolja. Apró gyengéi mellett nemes lelkiületét, emelkedett érzésmódját tünteté föl. Érdekesen rajzolja, hogy Mária Terézia a közte és fia közti elvi ellentéteket mily érzékenyen vette. A nagy tetszéssel fogadott felolvasás után gr. Zichy Géza olvasott föl három szép költeményt: Gerencsi Erzsébet (ballada) „Az Arno partján” és „A művész végső álma” czim alatt. A harmadik tárgy: Nála és Damajanti sanskritből fordítva Fiók Károly vendégtől jövőre maradt. A közönség teljesen megtölté a termet.

— JÓKAI-STAUSS DALMŰVÉRŐL. „A cigánybáró”-ról azt a hirt közli egy bécsi lap, hogy Jókai a szöveget német nyelven írja s a rímetlen jámbusokat Schnitzer Ignác látja el rímekkel, ki a szöveget itt-ott átalakítja a zeneszerző kívánságára. Jókai most fordítja magyarra a szöveg-könyvet; Strauss János pedig már elkészült az első felvonás zenéjével. Az opera meséje ez: Az utolsó magyar-török háboru után egy tekintélyes magyar nemzetség fia, Jónás, visszatér hazájába s földet elpusztítva találja. Atyai vára üres, nagy jószágain pedig nem lakik más, mint a plébános, hugával s egy vén cigányasszony, Szaffi nevű leányával. A fiatal nemes csak a cigányasszonynál talál menedéket; tetszenék is neki a cigányleány, de szegény s nem veheti nőül. Gazdag feleség keresésére indul tehát, de mindennütt kikoszorazzák s búsan tér haza. A vén cigányasszony ezalatt meghalt s a nemes ifju nőül veszi Szaffit, kivel az elpusztult kastélyba megy lakni. Ott Szaffi megálmodja, hol vannak elrejtve férje családi kincsei, melyeket később csakugyan megtalálnak. Bécsbe mennek s ott a gazdag nemest mindenki szívesen fogadja és a nők hálójukba akarják keríteni. De a nemes felfedezi a királynénak, hogy nő; a királyné pedig Szaffit udvarhölgyévé nevezi ki s így a fiatal pár boldogságát mi sem zavarja többé. A szövegben sok hatásos jelenet s kiállításra alkalmas látni való van; a fül gyönyörködtetéséről pedig majd gondoskodik Strauss.

— GRÓF BETHLEN SÁNDOR, az erdélyrészi arisztokrácia e tipikus alakja a mult hó 28-án elhunyt. Szolnok-Dobokamegyének többször volt képviselője és főispánja is. A sport terén egy időben nagy hírnevet szerzett. A lótenyésztés körül kiváló érdemei vannak. A kolozsvári gyepen hosszasan az ő lovai nyerték el a díjakat. Neje B. Bánffy László, Szilágymegye egykori adminisztrátorának leánya: Br. Bánffy Józefa, harmincegy éves boldog házastársát veszté el benne. Fia Andor Barassómegeye főispánja. A nemes gróf 62 évet élt. Halála nyugodt és férfias volt, mint élete. Maga rendelkezett temetése felett. Meghagyta, hogy leányai által szőtt ruhában temessék el. Áldás poraira!

— RÉGISÉGTUDOMÁNYI KÖNYV fog megjelenni Pulszky Ferenczről. Czime: „A rézkór Magyarországon”. Tíz nagy negyedrév ivre terjed, s huszonegy ábra díszíti.

— GARIBALDI LEÁNYÁNAK ESKÖVŐJE. Kedden ment végbe Turinban Garibaldi leányának, Kléliának, Graziadei tanárral való esküvője. A királyt a turini prefekt képviselte, ki a menyasszonynak a király nevében értékes karkötőt nyújtott át. Depretis miniszterelnök karkötőjében üdvözlő iratot intézett Garibaldi özvegyéhez, Francziska asszonyhoz.

— VICTOR HUGÓ ERME. Victor Hugó 83. születésnapjára a francia közoktatási miniszter érmekeztetett, melyeknek egyik oldalán a költő király arcképe, másikán pedig koszorúval körítve e felírás van: „Né à Besançon (Daubs) le 26 Février 1802.”

— ORSZÁGOS KEPTÁR. Trefort miniszternek a közmunka-tanács alelnökéhez legközelebb jutottunk egy lépéssel azon rév érzett szükség pótlásához, hogy a muzeum és akadémiá épületekben elhelyezett képtáraink s az azokkal rokon antik főszöntvények, rézmetszet gyűjtemények stb. műbecsüknek, értéküknek megfelelő elhelyezéshez jussanak. A miniszter már három év előtt kikérte a közmunkatanács alelnökének véleményét arra nézve, hogy mely telkek jöhetnek szóba az országos képtár épület („múcsarnok”) építését illetőleg. — B. Podmaniczky válaszában három telekre irányozta a miniszter figyelmét. Nevezetesen a sugárut melletti „epreskerthe”, a „Margit” hídfe közelében, a „Nádor”-utca sarkát képező üres telekre és az Alkotmány-, Honvéd-, Bátor- és Nádor utca által határolt négyszög területre, a mely a Tömő-téren építendő országházzal éppen szemben fekszik. — A miniszter a fennebb jeleztük átiratában az utóbbi telek mellett foglal állást, midőn felkéri a közmunka-tanács alelnökét, hogy a telket a „múcsarnok” számára tartsa fen. Az épület disze az országházi palotával együtt bizonyára jelentékenyen fogja emelni a felső Dunasor környékét és viszont a környék situációjánál fog teljesen kidomborulhatni az épület monumentalis jellege is.

— AZ ANGOL KIRÁLYNŐ MEGBIRÁLVA. A „Republ. Franciase” Viktoria angol királynő emlékiratairól a következő goromba megjegyzéseket teszi: „Ha az emlékiratok czimlapján a Viktoria név után nem állana az I. R. (Imperatrix et Regina) kezdőbetű, az olvasó azt hihetné, hogy nem egy hatalmas birodalom uralkodónője, hanem egy vén skót lady mérsékelt vagyonnal az, ki életmódját apró részleteiben elbeszéli s értesítést

akar adni a barátságosan meleg érzésekről, melyeket egy hí szolgál iránt táplál. Épen ezért attól kell tartani, hogy az olvasó pár percz mulva becsapja a könyvet s azt kiáltja: Nagy isten, milyen unalmas és izetlen munka s mi szükség volt a jó asszonynak közölni velünk, milyen órában, melyik napokon, években és hónapokban theázott és ette sandwichjait „Berje”-vel, „Vikky”-vel, „Affie”-vel és sweet baby Beatrice”-szal, s milyen alkalomkor ivott whislyt a jó skót szolgálal; milyen fölkiáltást hallatott ezen vagy amazon alkalommal a hosszú John Brown, és melyik tagját bántja rendszeren a csúz? Viktoria királynő loyális alattvalói tán szemünkre hányják képtelenségünket. De mi azt feleljük nekik, hogy ha egy uralkodó könyvet írt, aláírt és közzétett, nem tarthat igényt más bánásmódra, mint olyanra, melynek akármelyik író kiteszi magát. A kritikának valamely művet belső értéke szerint kell megítélni, a nélkül, hogy törődnie vele, vajjon egy királynő vagy egy növendék lány tollából folyt-e. Az a munka, melyet Smith Elder és társa kiadó cég most közrebocsátott, halálosan unalmas; az irány benne banális és szintelen; az elbeszélte tények jelentőség nélküliek; a kompozíció a semmivel egyenlő.

— KANTNAK EGY HÁTRAHAGYOTT MŰVE fog nem sokára napvilágot látni. A kézirat létezéséről tudomással bírtak a nagy bölcsész műveinek régibb kiadói, de a kézirat nyomtalanul eltűnt, mig nem pár évvel ezelőtt előkerült, állítólag Oroszországból. Német folyóiratok közölték is belőle mutatványokat, most pedig a bölcsészeti irodalom terén ismert nevű dr. Krause megvette a kéziratot ennek titokban maradni kívánó birtokosától és egy gazdag hamburgi polgár költségen saját alá rendezte. A mű czime: „Az átmenet a természettudomány metafizikai kezdeteiről a fizikára”; száz folio-lapra terjed s Kant kezeirása kétségtelen hitelességű. A kézirat szélein különféle jegyzetek olvashatók, melyeket Kant a mű írása közben egyes emberekről, házi dolgairól stb. írt oda. Kant maga is emlité e művét, mint a mely az ő rendszerének kiegészítő, befejező része. A filozofusok méltó érdeklődéssel várják a mű megjelenését.

— A LEGDRÁGÁBB NAPERNYŐ, mely valaha készült, alkalmasint az, melyet Victoria angol királynő kapott ajándékba a keletindiai társaságtól. A hozzávaló anyag kizárólag a gyarmatból származik. Szövege olyan finom selyem, minőt sem azelőtt, sem azóta nem készítettek s művészi összhangzásu színpompában ragyog. Nyele egészen elefántesont, tele remek faragványokkal; a fogantyú, csattok, az ernyőt tartó ágak stb. színaranyból valók, mindenfelé beleszórva nagy gyémántokkal. A királynő e nagy kincset képviselő napernyőt csak ritka ünnepélyes alkalmaknál viseli.

— A NŐK A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN. Berlinben közelebb kiváló érdekű műtárlat nyílt meg: a kiállított művek kizárólag nők esetjének, vésőjének alkotásai. A festészet és szobrászat terén Németországban már annyi nő működik, hogy külön egyletet alakítottak s a jelen tárlatot már több hasonló előzte meg. És e tárlat arról tesz tanuságot, hogy a nők versenye ezen a téren sem egészen veszélytelen; több mű van kiállítva, mely nagy mértékben magára vonja a kritika figyelmét, egy másik mű már általános műkiállításokon is sikerrel versenyzett. A most sikra szállt festőművésznők közül különösen kiválnak Begas-Parmentierne asszony, Kirschner Mária, Sietze Helena, Meyer Zsófia és Block Matild, de kivülök még vagy tizenötnek festményeit említik nagy dicsérettel. A szobrásznők közül hárman arattak elismerést: Spiegel Henny egy jellemzetes férfi-fejjel, Krafft Helena egy Ariadne-mellszoborral és Kahle Anna egy életnagyságu gipsz-mintával, mely görög tánczosnőt ábrázol.

Tartalom: Nemzeti élet és nemzeti irodalom. Széchi Károly. — Lada! Kérnek. Jösz-e? Jókai Mór. — Ragyogásból esni sirba. E. Kovács Gyula. — Reliquiak. Gábor Áron kiadatlan levele. — Szinte feláldozták. Sári Lászlóné. — Kolozsvári farsang ötven év előtt. Jakab Elek. — Nők a forradalomban. Tussai Gábor. — Három gyerek. Tuscsek Anna. — Bál-kronika. Seladon. — Színház. Az „Ember tragédiája” a kolozsvári színpadon. Hegedűs István. — A figyelmetlen „Figyelő” figyelmébe. — Tárca: Hölgyek, urak — szivarok. Adrienne. — Anyámnak. S. I. — Különlék. —